శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము).

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచేఁ

ప్రకటితము.

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

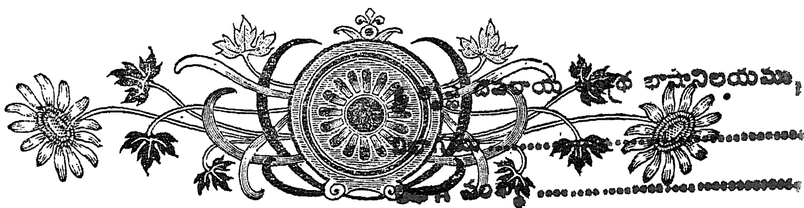
ముద్రితము.

చెన్నపురి.

1911.

25146

30.3.73

శ్రీరామచన్ద్రాయ నమః.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పీఠిక.

నిత్యోత్సవమందిరంబు లగులక్ష్మీమోహనాపాంగ వీ
క్షానీలోత్పలమాలికావళులు శృంగారంబుగా నంగపూ
జానైపథ్యమెలర్పఁ దత్తనులతాసంశ్లిష్టకేళిం బ్రియా
నూనుండై తగుమంగళాచలనృసింహుం డిచ్చు మాకోరికల్. 1

చ. సరసతఁ గౌఁగిలింప గిరిజాకుచపాళి నిజాంగలిప్తభా
సురభసితాంత మై కులుకుచున్ వెలిదామర మొగ్గజోడునుం
దరత వహించుచుండ మమతం బలుమాఱును జూచి సౌఖ్య శం
కరుఁడు ప్రసన్నుఁడై యొసఁగుఁ గావుత మాకు నభీష్ట సంపదల్. 2

మ. అకలంకం బగుచిత్తశుద్ధికొఱకై యశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్
సకలస్థావరజంగమాత్మకజగత్సంసారనిర్మాణక
ర్తను నానాదురితాపహర్తను సమస్తామ్నాయసంధర్తనున్
బ్రకటస్మార్తమనోవిహర్తను వాక్పద్మేక్షణాభర్తనున్. 3

చ. కలిమికిఁ బుట్టినిల్లు సుర కన్యల కేలికసాని ముజ్జగం
బులకును గన్నతల్లి కృతపుణ్యులకున్ ధనధాన్యరాశి వి
ద్యలచెలి కత్తగారు కలశాబ్ధికిఁ గూరిమిపట్టి శౌరికిన్
గులసతి యాదిలక్ష్మి దయ దుల్కెడు చూపుల మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. 4

శా. శ్రీవిద్యాబగళాముఖీ భగవతీ చింతామణీ శ్యామలా
దేవీ వశ్యముఖీ సమాహ్వాయములన్ దీవ్యన్మహామంత్ర యం

త్రా విఖ్యాత నిజాంశ లాశ్రితుల కిష్టైశ్వర్యముల్ చేయఁ జి
ద్భావాకారత నొప్పు శాంభవి ననున్ బ్రహ్మజ్ఞానాన్వితుం జేయుతన్. 5

చ. రవరమణీయకీరసుకరంబు నభీష్టఫలోదయంబు మా
ర్దవసుమగంధయుక్తము సుధాసమవర్ణముగల్గి వర్ణనీ
యవిబుధలోకకల్పతరువై తగుపద్మజురాణి వర్తనో
త్సవము వహించుఁగాత నిరతంబును మద్రసనాంచలంబునన్. 6

ఉ. అంబుజగర్భనిర్జరవరాదులచేత సపర్యలందు హే
రంబుఁ గృపావలంబు మునిరాణ్ణికురుంబమనోంబుజాతరో
లంబు దరస్మితాననకళాజితశారదచంద్రబింబు భూ
షాంబరరుగ్విడంబు విజితారికదంబు భజింతు విద్యకై. 7

మ. దినరాట్తేజులఁ గాళిదాసు భవభూతిన్ దండి బాణున్ మయూ
రుని శ్రీహర్షుని సోముభారవిని జోరున్నన్నపన్ దిక్కశ
ర్మను శ్రీనాథుని సోము భీమకవి నెఱ్ఱాప్రెగ్గడన్ భాస్కరున్
వినుతింతున్ హరిభక్తినిష్ఠుల మహావిద్వత్కవిశ్రేష్ఠులన్. 8

చ. చతురకవిత్వతత్త్వపటుసంపద యొక్కరి సొమ్ముగాదు భా
రతిదయ సౌధవార్ధికవిరాజుల మానసముల్ ఘటంబు లా
యతము కొలంది లబ్ధమగు నయ్యమృతం బటుగాఁ దలంచి య
ద్యతన కవీంద్రులార కృప దప్పక మత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 9

తే. కాళిదాసాదులకునైనఁ గలవుతప్పు
లనిరి పెద్దలు మాదృశులనఁగ నెంత
తప్పు గల్గిన దిద్దుఁడీ యొప్పుగాను
బాలునకు బుద్ధి నేర్పినభంగిఁ గవులు. 10

తే. భగవదర్పితకావ్యంబుపట్ల నెరసు, లున్న దూషింప వలదు మాయన్నలార
ఘనకిరీటంబు ధరియించుకొనిన తలకు, సుళ్లు లెక్కలు వెట్టుట చొప్పుగాదు. 11

చ. సుకవుల సూక్తులందు సరసుల్ నెరసుల్ వెదుకంగఁబోరు మ
క్షికవితతుల్ వ్రణంబు పరికించుగతిం గొదవల్ గణించుటల్
కుకవుల నైజబుద్ధి తెరలో కథచొప్పన బొమ్మలాడఁగా
నొకకడ హాస్యపుం బ్రతిమ లుండవె పెక్కులు వెక్కిరించుచున్. 12

వ. అని యిట్లు ప్రధానదేవతానమస్కరణంబును బురాతనాద్యతనసుకవిపురస్కరణం
బును గుకవి తిరస్కరణంబును గావించి యనంతరంబ. 13

సీ. శ్రీమంగళాద్రి లక్ష్మీనృసింహుల కటాక్షాంచలామృతవృష్టి నంకురించి
సంగీతసాహిత్యసరససౌష్ఠవయుక్తి శాఖోపశాఖలఁ జాలఁ బ్రబలి

రసికరాజన్యముఖ్యసమాజబహుమానసతతవసంతాభిరతిఁ జిగిర్చి
దైవనామాంకితస్తవమనోహరభావపదవాక్యసుమములఁ బరిమళించి
యభినవస్థితిఁ బెంపొందు నస్మదీయ, భాగధేయసారస్వతపారిజాత
తరువునకుఁ దగు సత్ఫలోదయము గాఁగ, సముచితంబుగ నొక ప్రబంధము రచింతు.

క. చదువులకు మేర యెయ్యది, చదివినమాత్రంబె చాలు సరసవచస్సం
పదఁ దానేర్చిన కొలఁదిని, యదనఁగవితఁ జెప్పి హరికి నర్పింపఁ దగున్. 15

మ. అతి దాక్షిణ్యుఁ డతండు పూర్వకవికావ్యప్రౌఢ వాచారసో
న్నతులం దేలినఁ దేలుఁగాక యెపుడున్ నావంటికించిజ్జ్ఞుచేఁ
గృతి విశ్వాస మెఱింగి చేకొనియెడున్ శృంగారవద్వల్లవీ
రతులం జొక్కియుఁ గుబ్జమేను వగమీఱన్ దీర్చి చేపట్టఁడే. 16

క. భగవంతుని సద్గుణములు, పొగడు వివేకంబె తమ కపూర్వైశ్వర్యం
బగుట నరస్తుతి సేయరు, జగతిన్ సత్కవులు తుచ్ఛ సంపదకొఱకై. 17

మ. హరినామాంకితకావ్య మెట్టిదయిన న్నానందమై సజ్జనా
దరణీయం బగుఁ బుష్పమాలికలలో దారంబు చందంబునన్
నరనామాంకిత మైనకావ్యము రసౌన్నత్యస్థ మయ్యు న్నిరా
కరణం బై చను హీనజాతిపురుషుం గైకొన్న వేశ్యంబలెన్. 18

చ. కృతులు నిజాంకితంబు లొనరించిన నిష్టధనంబు లిచ్చి స
మ్మతిఁ బ్రభువుల్ కవీశ్వరుల మన్ననసేయుట కీర్తిఁగోరి ని
శ్చితమతి దేవతాస్తుతియె సేయుకవీంద్రుల నాదరించి స
త్కృతి యొనరించు సత్ప్రభుని కీర్తికిఁ గీర్తి ఘటింపకుండునే. 19

వ. అని తలంచి యొక్కనాఁటి రాత్రియందు నాయిష్టదైవం బైన శ్రీమంగళాచలనృసింహ
దేవు దేవాలయంబునకుం జని వివిధమణిగణవిరాజితంబును, ప్రదీప్తహాటకమయం
బును నై నయనారవిందంబులకు నూతనం బైన యానందవికాసంబు సంపాదించుచున్న
గోపురప్రాకారశిఖరగర్భగృహాంతరాళికా-ముఖమండపప్రభా సౌభాగ్యంబులవలోకించి
యాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రదక్షిణంబులు చేసి స్వామిదర్శనంబు సేయుచు నుత్సాహం
బున నంతర్గృహంబున కరిగి యందు. 20

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబమువంటి మోమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్త
నంకపీఠమున సుఖాసీనయైయున్న కమలావిలాసవిభ్రమ మెసంగ
శంఖచక్రగదాబ్జసంశోభితము లైన బాహాచతుష్టయప్రభలు నిగుడ
గ్రైవేయమకుటకంకణకుండలాంగదహారావళులు మేన నందగింప
బాలికాహస్తపంకజాలోలచారు, చామరానిలమోదితస్వాంతుఁ డగుచు
దివ్యసింహాసనంబునఁ దేజరిల్లు, మోహనాకారు నరసింహమూర్తిఁ గంటి. 21

క. కని సాష్టాంగముగా వం, దనములు గావించి లేచి తత్సామీప్యం
బున నిలిచి కొలిచి యుండఁగ, నను జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయముగఁ బలికెన్. 22

క. బాలత్వమందె నీవు ద, యాళుఁడవై యొసఁగితిన్ మదర్పితకవితా
ఖేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23

క. అనిరుద్ధచరిత్రముఁ జ, క్కని ముచ్చట విస్తరించి కణఁగి ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయో వ, ర్ధనమగు మాపేర నంకితము సేయుఁ దగన్. 24

వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీకరించుకొని యిట్లంటి. 25

ఉ. ఓకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజదైన్యహర యో శరణాగతవజ్రపంజరా
యో కరుణారసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్పి సౌ
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ.

వ. అని పునఃపునః ప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మగిడి గృహంబునకు వచ్చితి నని యాపృశంబైన స్వప్నంబుఁ గాంచి మేల్కని యపరిమితప్రమోదరసమగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుండితి నివ్విధంబునఁ దదనుగ్రహంబువడసినవాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమంబునకు నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27

సీ. శుభకరాపస్తంభసూత్రుండు కౌండిన్యగోత్రుండు నార్వేలకులపవిత్రుఁ
డగు బసవనమంత్రి కమరప్పునమ్మన పెద్దన యెల్లప్ప ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో నమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబ గర్భ, మందు జనియించె వినయవిద్యాచణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితరుచిహేళి యబ్బయామాత్యమౌళి. 28

ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తివం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండలనాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయఁగఁ బెంపుమీఱె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణచం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగఁగ టక్కున నుతిసేయ నేటికిన్. 29

తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్మాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయనమంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగునిమ్మఘనుఁడు.

క. ధీనిధి రాయనమంత్రికి, మానవతీమణికి నరసబాంబకు జననం
బైనారమిరువురమె రౌ, గానందుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనఁదగు నేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుఁడు, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుఁడు, నరసింహునికరుణఁజాలనమ్మినవాఁడన్. 32

వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ జెలంగు ద్రావిడగంధనాదములవలన
వరమహీసురయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విపణివీథులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాద్రిస్థలంబు. 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవల మరయన్. 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసోపానమార్గంబు యో
గిగణాకీర్ణగుహాంతరంబుశిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రిచెలువొందున్ మంగళాభిఖ్యతన్. 36

ఉ. ఆనుహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందునృసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచున్ నిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదానెలమిన్ సగమారగించి త
త్కామితముల్ ఫలింపఁగసగంబుఁదగన్ దయసేయువారికిన్. 37

చ. గిరిదిగువన్ వినూత్నమణికీలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీఠమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబునృసింహుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతులరెంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుఁడగుచు, నుండు నెప్పుడుసహవాసయోగ్యుఁడగుచు.

సీ. కళ్యాణసరసిలోఁగదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కిమార్కొండలక్ష్మిభజించి నరసింహునకువందనములుచేసి
మిరియంబులేలకుల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగివచ్చిశివదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ. వేంకటాచలమునవేసటనొందక వడలుభుజింపఁగాఁబొడముదప్పి
శ్రీరంగమునఁ నాసదీఱఁగఁబొంగళ్లు భోజనంబొనరింపఁబొడముదప్పి
కాంచీపురంబులోఁగాంక్షకొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
యాళగిరిస్థలమున నాపోవఁగాదోసె లారగించినఁబుట్టినట్టిదప్పి
యచ్ఛకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘుళంఘుళంఘు
ళాయమానపానీయమహిమ చేనణఁచికొనుచు, జలజనాభుండు మంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబునివేశనంబులో
బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబు ముం
గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
మంగళశైలవల్లభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యల్లీలా
సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్.

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూపాలంకారునకును, దోపాటభటచ్ఛటామదోత్కటగజహృ
ద్భీషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
నందవదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. వరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోధపానసౌఖ్యునకుశుభా
కరమంగళాచలస్థల, నరసింహాఖ్యునకుసద్గుణశ్లాఘ్యునకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగా నేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టిదనిన భగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగు శౌనకప్రముఖమునీంద్రులు సకలపురాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునింగనుంగొని యిట్లనిరి. 48

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
ర్మలగుణకీర్తనామృతముమామకకర్ణరసాయనంబు గాఁ
బలుమఱునీవుదెల్పుటకుఁబాత్రులమైతిమిపూర్వపుణ్యముల్
ఫలితమునొందెనీవలనభవ్యగుణాగ్రణిరోమహర్షణీ. 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయములను వేడుకపొడమెన్
వినుపింపుసవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతసూతవినయోపేతా. 50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె. 51

క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరీక్షిన్నృపాలకుంజరుఁ డడుగన్
ధీరుఁడు శుకయోగి సవి, స్తారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసోపానకలితశోభితజలపూర్ణవాపీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము
గంధసింధురసైంధవబంధురంబు, సారసారససరసకాసారవిసర
మలఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు. 53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁదన్ను లోనుగాఁ
బైకొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁడపంబు ర
త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృతిఁజేసినిల్పెనో
కాకయజుండుచుట్టుననఁగాఁదగునబ్ధియగడ్తరూపమై. 54

మ. అల్లసుధాపయోధివపురంతరమాలవణాబ్ధియందు హృ
ద్వల్లభురాజధానియగుద్వారకలోసుఖియించుచుండు సం
పల్లలితాంగియెప్పుడునుబాయకపుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగునింతులవేడ్కలకుంగొఱంతయే. 55

మ. అలకౌన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయన్ గొమ్మలసందులేర్పఱిచిమార్గశ్రేణిఁగల్పించుటన్
నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబుతే
కలఘుస్ఫూర్తిఁదదంతరంబులఁబొసంగన్ నిర్గమించుం గదా. 56

క. అగణితతారాగణచణ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁబురిన్
దగఁగోటకొనలఁగట్టిన, వగజిగిముత్యములచందువాచందమునన్. 57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్బురపుత్రికానుతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభద్రభ్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిళద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమపరిదవిటపిటీమణితరవము
లంబుజకదంబశాత్రవబింబమధ్య, హరిణకబళితమహానాతృణాంకురాయి
తస్ఫురద్గారుడోపలాతతవితర్ది, యూథముల సౌధములపురినొప్పమీఱు. 58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కియినుఁడున్నతమైగగనంబుఁదాఁకుద
త్సదమలహర్మ్యముల్గనిరథంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁదా

మదిఁదలపోసి తిన్ననగుమార్గమునం జనుఁడంతకంతకుఁ
జదలను నిక్కి యవ్వలదెసం దిగిపోవుచునుండు నిచ్చలుఁ. 59

మ. పగలుఁ రేయి సమప్రకాశతను జీవంజీవబంధుండు సోం
పగుముత్తెంబుల చేరు చక్కగమియుఁ వ్యాజంబునఁ జేరు చు
క్కగుమింగూడి యనేకరూపములతోఁ గన్పట్టెనా సొప్పుగుఁ
నగరీహేమశిరోగృహాగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్. 60

ఉ. నిర్మలధర్మరత్నమయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్ఛటాతనూ
ఘర్మనివారియై వినుతిఁ గాంచు నుపాంతనిలింపనిమ్నగా
హర్మ్యఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్. 61

తే. మీఁదనున్నట్టి కుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటెనా సౌధరుచులు, సురపురము మీఁదఁ దనరు గోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజన్మస్థానమగు విష్ణునాభికి నూర్ధ్వమౌ ముఖమున నుదయమైరి
అతఁడు నల్గామ్నముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్త్వికమున శుద్ధాత్ములైరి
అతఁడు ముఁ జిరతపోగతిఁ గన్నహరినిభావితభక్తివరదుఁ గావించుకొనిరి
పెద్దపిన్నతనంబు రూపించుకొనిన, యధికుల నవచ్చు హంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ. సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందు రణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందు నిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు
వెలయ వెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టి బాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁ జెలువొందు నప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోనిరత్నసంతతుల ధోగతిపాలుపఱచుకోఁడే నిసాగరుఁడు సాటి
తనమూలధనముకుఁ దగినలాభముఁ గూర్చుకొనెనే నిధననాయకుండు సాటి
తనకున్న బంగారమును వక్కరలకియ్యఁజాలినఁ గాంచనాచలము సాటి
తనమహత్త్వమునకు నెనయైనభోగానుభవమందెనేనిఁ గల్పకము సాటి
గాని యితరులు తాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడ విఖ్యాతసుకృత
సంపదలనంతములు గాఁగ సంగ్రహించు, వైశ్యులుండుదురప్పురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థలంబు నిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైన హరిపదంబు
నైదోడు ప్రకటధూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గిచెలువొందుసత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురైకలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజులందు. 66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికాఝురాంచితములై కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిఢవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, వేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియందు. 67

సీ. పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
వగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె వలపులముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిక్రొమ్మిన్నలుగుల్కెడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాససంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేఁడెదమొగినెసంగు
మనుచునను చుముదంబుననంటెపల్కు, జాణలవచశ్చమత్కృతిసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిలునవ్వుఁగొలయంగనలరియలరు, లమ్మెదురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటిన్ నటియింపభూవిహరణోద్యత్ప్రావృషేణ్యాంబుభృ
త్పటిమన్ దత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమన్ బురుషోత్తమానువహనస్ఫూర్తిన్ విడంబించుచున్
సిరికిన్ మూలములైసుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులైసుందర
స్ఫురితావర్తములైవిలాఘువతనొప్పన్ వాహినీసంగతిన్
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభాతిన్ సైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సలలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిశ్రమంబులై
యలరుఁబురిన్ శతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్మహా
సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననంత కళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగున సుకవికల్పితప్రబంధంబుచాడ్పునఁ గలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల విరాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁ బద్మాలంకృతంబై, యథర్వయనవిద్యావిశేషంబుకైవడి సంగీతరత్నాకరంబు చెలువున వర్ణక్రమప్రశస్తంబై, రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకాశంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై, హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగోత్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును, సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టును నై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘటితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 73

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ రమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్యని
క్షేపము రూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
దీపితకీర్తిశాలి వసుదేవతనూజుఁడు కృష్ణుఁడున్నతిన్. 74

సీ. వరలీల దేవకీవసుదేవులకుఁ బుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁ బెనుపఁ
బెరిగి దైతేయులఁ బెక్కండ్ర వధియించి యమునానదీతీరమందమంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందగోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁ డగుచు
వల్లవకాంతలవలపించు చురమించి భక్తజనావనప్రౌఢి మెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగారూపవతులఁ, జాలఁ బెండ్లాడి సంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁడంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁ డగుచు. 75

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడు మీనాంకుండు లోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తి రతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁ డుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడు దాత్తకీర్తినమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండును శుభాంగియనందగు రుక్మికూఁతు నం
భోరుహనేత్రఁ గూడి కులభూషణుఁడైనకుమారుఁ గాంచె శృం
గారరసంబు విగ్రహముగా నొనరించినమాడ్కి నొప్పునొ
య్యారము వానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్. 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధవముఖ్యులతని నరివీరులు డా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుం డగుటన్. 78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండు గాఁగలవాఁడని బ్రహ్మసూనామకుండును, ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటం జేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనంబులు నామనిర్దేశంబు చేసి రక్కుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరు చందంబున నహరహఃప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బాల్యంబును స్వబంధు జననయనానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నతిక్రమించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుంజాలుసహజలాంఛనము గాఁగ
నమరువక్షఃకవాటమునకు నేవళంబులుకుందనపుఁదీఁగెమోడి గాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁ జెలువంబుమీఱినచిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలి గాఁగ
సరసమౌకచనీలజలదంబునకునవతంసదీధితితటిద్వల్లి గాఁగ
నలజయంతుని చందంబునలునిసొబగుఁ, జందురుని మేలుఁ గందర్పుచక్కఁదనముఁ
దనకుసరి సేయఁదగిన సౌందర్యమహిమ, నతఁడు చెలువారెనవయౌవనాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులుతళుక్కన నేమఱించు చూపులకుగుండియలుజల్ జలుమనంగ
నరుదుగానాభిముఖ్యమునొందు మోముకువాలుకన్గవలుదక్కొలుపడఁగ
జెలికాండ్రతో నాడుపలుకులచేవీనులాగి వశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేనిరూపసంపదఁజిక్కి తలఁపులుసుడివడ్డగతిఁజుట్టిచుట్టితిరుగ
నందుకొనరానిమ్రానిపండైనయతని, ప్రభుతచెనూర్పులూష్మదీర్ఘతవహింపఁ
గొలువునకువచ్చువారకన్యలకయోగ, విరహమొదవించెఁదద్రూపవిభ్రమంబు. 81

తే. వాలుఁజూపులచేతనివాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి
యెలమిభావంబులుపహారములుగఁజేసి, వనితలుభజింతురిష్టదైవముగనతని. 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకునాంతర్యంబునంజొక్కి త
త్పరిరంభానుభవంబుఁగోరుచువిధాతావీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగానేటికిఁజేయవైతివనుచున్ సంతాపముంజెందును
స్మరుగాడ్పుల్ విధికంగదాహమొదవించున్ మండువేసంగియై. 83

ఉ. బింబముమోవిసంకుప్రతిబింబముకంఠముతారకాధిరా
డ్బింబముమోముసన్ముకురబింబములాదరహాసపుంగపో
లంబులుయక్షునందనకళానిధిముఖ్యులఁజూతుమేకదా
శంబరవైరినందనునిసామ్యముగావచియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహసధైర్యబాహుబలసంపదచేఁజెలువొందివాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁదనర్చినచోవిభూతిశే
షాహ్వగతిన్ జెలంగిజగదాదరణీయగుణాభిరాముఁడై
యాహరిపౌత్రుఁడొప్పెఁదనయభ్యుదయంబుసదాభివృద్ధిగాన్. 85

వ. అంత. 86

చ. అతనికి మేనమామసుతయైతగురుక్మినృపాలపౌత్రియం
చితసుమకోమలాంగిసరసీరుహపత్రవిశాలనేత్రని
ర్జితకలహంసయానమదసింధురకుంభసమానవర్తులో
న్నతకుచరుక్మలోచనయనంగననంగశరోపమానయై. 87

గీ. బంధుజీవమయ్యెబంధుజీవంబని, యధరమునకుబింబమధరమయ్యెఁ
దమ్ములయ్యెననుచుఁదమ్ములఁగనికొమ్మ, యడుగులకునుజిగురులడుగులయ్యె. 88

సీ. కట్టెఁడివగనుజేకట్లకులోనయ్యె విరసభావంబులైవిద్రుమములు
ప్రత్యహంబునుగళాభంగమయ్యెనుదామసప్రకాశతనునక్షత్రగణము
పగలుమించుటవిదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమునరథాంగకులము
కాఁకదెచ్చుకతుదిలోఁకువైపలుమాఱుఁబ్రహరణంబులఁజెందెఁబసిఁడికమ్మి
రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికముననివిభంగపడియె
వట్టియార్వేరమునబలవంతుతోడి, సాటికిఁబెనంగుటెల్లనిష్ఫలముగాదె. 89

సీ. శాతకుంభమునకుఁజాంపేయమునకుఁదానుగుణంబగుఁగాంచనాంగియనుట
కంజాతమునకునుగైరవంబునకుఁబ్రియంవదంబుమహోత్పలాక్షియనుట
శక్రోపలమునకుజలధరంబునకునువినయోక్తిఘననీలవేణియనుట
కలహంసమునకుశిఖావళంబునకుహితాలయమండజయానయనుట
యుభయభావంబులతివయందునికిసార్థ, కముగనిట్లంటుచతురతకల్పనాంశ
లందువలసినయట్లందురనఁగనిమ్ము, వారికేమినిరంకుశుల్ గారె కవులు. 90

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రభూతవయస్సమయయైయున్న రుక్మలోచనను వివాహంబుసేయ ను
ద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్కినవారలును సుహృజ్జను
లతో నాలోచించుచు.

ఉ. ఈయలినీలకుంతలకునీడునుజోడునునైనవల్లభుం
డేయెడఁగల్గునోయనుచునెంతయునక్కఱతోవిచారముల్
సేయుచునుండిబంధువులచేననిరుద్ధునిరూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁగానెఱింగితమచిత్తములంబ్రమదంబునిండఁగన్. 92

క. నెనరంటినచుట్టఱికం, బునుగులమునుగుణమురూపమునువిద్యధనం
బునుబ్రాయముగలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుటకన్యభాగ్యయోగమునఁగదా. 93

వ. అని విచారించి ద్వారవతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94

క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తినెన్నఁదగువసుదేవ
స్వామికిభీష్మకభూప, గ్రామణితామ్రొక్కిసేయఁగలవిన్నపముల్. 95

క. క్షేమంబిక్కడమీపరి, ణామముఁవ్రాయంగవలయునాపౌత్రుని పు
త్రీమణినిరుక్మనయనా, కోమలిననిరుద్ధునకునుగూర్పఁగవలయున్. 96

చ. అనిశుభలేఖలంపవినిహర్షముమాకునవశ్యమంచుఁ గ
న్యకానఁ బ్రతిలేఖలంపియనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులురయంబసుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాన్. 97

సీ. కుండినపురికి నేఁగుటయు వైదర్భులెదుర్కొనివారలఁదోడితెచ్చి
విడుదులవిడియించివివిధవస్తువ్రాతసామగ్రినడపించిసంభ్రమమున
లగ్న వేళకుమంగళస్నానయుతులైనపెండ్లికొమార్తకుఁ బెండ్లికొడుకు
కెలమితో బాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిప్రాజ్ఞులైన
విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరవము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడు తెరవట్టిచాటునకతివఁదోఁడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98

చ. విచికిలగంధియోన్ విభుఁడు వేడుకతోఁదెరరెండువైపులన్
రుచిరకటాక్షపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడన్
బ్రచురతరానురాగరసబంధురతం దెరచీరదూఱిపో
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టఱికంబుసేయఁగాన్. 99

క. గ్రక్కునఁదెరవాపుటయుఁద, ళుక్కునవెలుఁగొందెమృగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతిమొయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగన్. 100

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబ్రౌఢిగనించినముత్తియంబు లు
పొంగుచుహస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁబలుమాఱుముంచుచున్
రంగుగనొక్కరొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగమరీచినవ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్.

క. ఈవిధమునసుముహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకున్
రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులుబహుళమై మొరయంగన్. 102

క. చెలిపాదముచెలువుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
పొలయలుకదీర్చునాఁటికి, యలవడుననివావియైనయతివలునవ్వన్. 103

వ. తదనంతరంబ ప్రధానహోమాదికంబులైన వైదికలౌకికప్రయోజనంబులునడపి వివిధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగాభోజనోత్సవంబుగావించిరందు.

మ. పరమాన్నంబులుఁబిండివంటలునుసూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామ్లశాకములుబెల్లంబాజ్యమున్ దేనె క
ప్పురపుందోయముమీఁగడల్ పెరుగులుప్పుంగాయలున్ మున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగనారగించిరనువొప్పంబెండ్లివారందఱున్. 105

సీ. చెలిపయోధరకుంభములుదాఁచుకొనసేల ఘనమయ్యెఁదృష్ణచేకొనఁగనిమ్ము
లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాల నభిలాషఁబొడమఁజేసె

నలివేణినీచేతియతిరసరుచిరసజ్ఞానందమయ్యె నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివినుమాకారమంతచక్కని దెన్నఁడేఁయుఁగముకన్నులాన
యనుచుభోజనసమయంబులందుభావ, గర్భితములాడుసరసులకాంతుకొల్ది
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్మ, వక్త్రులైబోనకత్తెలుభుక్తులిడిరి. 106

శా. తాంబూలంబులునారికేళకదళీద్రాక్షాదినానాఫలా
ఘుంబుల్ చంపకమల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచిపెట్టిరిజనంబానందమున్ బొందఁగాన్. 107

వ. ఇవ్విధంబున. 108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతిన్, నివర్తించిప్రౌఢాబ్జనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభమున్ బ్రేమసంధిల్లఁజేయన్, నవోఢారతుల్ మోహనంబైచెలంగెన్. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోఁడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్మముఖులు. 110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీవగలకేమియిఁకన్ బదమంచునెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాథునిచెంగటనిల్చియుండెఁ దా
నివ్వలనవ్వలన్ దొలఁగనియ్యకమన్మథుఁడానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షిసిగ్గుబరువానిసరీతిశిరంబువాంచుచున్. 111

ఉ. శయ్యకుఁజేరఁదీసిపతిసారెకువేఁడఁగనించుకైనమో
మియ్యకగుబ్బలంటుకొననియ్యకనిష్టరతిన్ రమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేపెనలయించినపిమ్మటసౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములాఁగదకన్యకారతుల్. 112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుబెల్లనువట్టియాస్వైరమయ్యెఁ
దుదినిలువలేకగొందులుదూఱియుండెఁ, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు. 113

వ. తదనంతరంబ. 114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖకుంచితాస్యాంబుజాత
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహాలతాపరిరంభమాకుంచితభ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబకమలఘుసీత్కారమోహననినాద
మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్మాంబుకలిక
మాత్మపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యెంతిప్రథమసమాగమంబు. 115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదము విరియుఁ బోలె నైక్యస్థితితో
దామోదరపౌత్రుఁడును, బ్రేమోదయహృదయుఁ డగుచుఁ బెనఁగెన్ రతులన్. 116

వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహంబు వధూవరులం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతీపురంబునకుం జని యథోచితసుఖంబు లనుభవించుచుండి రయ్యనిరుద్ధుండును.

చ. విలసితలగ్నవేళఁ గడువేడుకతో డగృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁ జేసి యవ్వనరుహాననఁ గూడి యతండు ప్రేమచే
సలలితకేళికావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్నగేహములఁ జిత్తము రంజిలఁ గారమించుచున్. 118

సీ. కేలనంటఁగ రానిగిలిగింత చేమాఱు పెనఁగుటలోఁ గొన్ని దినములందు
నేమిచేసినఁ గాని హితము చేసుక సమ్మతించుటలోఁ గొన్ని దినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్ని దెలిసికూడుటఁ గొన్ని దినములందుఁ
దానపైకొనిసురతప్రౌఢిఁ దమిదీర నెనయుటలోఁ గొన్ని దినములందు
నగుచు నారుక్మనయనాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁ బ్రమోద
రసముకొలుపంగ గాఢానురక్తినుండె, రసికశేఖరుఁ డారతిరాజసుతుఁడు. 119

క. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని యయ్యనిరుద్ధుని విహారం బెవ్విధంబున నుండె నటమీఁదటి వృత్తాంతంబుఁ దేటపఱుపు మనుటయు. 120

చ. వరవరదానశీలమదవారణవారణకృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణనైజలీలసా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారణదారుణకోటితేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా. 121

క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122

మాలిని. మునిహృదయనివేశా మోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశా వీతసంసారపాశా
సనయనిజనిదేశా చారువక్షఃప్రదేశా
మనుజచరవినాశా మంగళాద్రిస్థలేశా. 123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగసమలంకృతమం
జీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, ముని శ్రేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరిక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

మ. పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాపాతాళభాగంబు గో
పురకంఠీరవరూపపాటవపరాభూతేంద్రనాగంబు భా
సురవిస్తారమణిప్రకీర్ణవరణాంశువ్యాప్తదిఙ్మండలం
బరిసంత్రాసకరంబు శోణపుర మొప్పారున్ ధరామండలిన్. 3

శా. బాణుం డుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్ప్రాణుండు సాతత్యశ
ర్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభప్రవీణుండు గీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండు సంగ్రామపా
రీణుం డప్పుర మేలుచుండు విజయశ్రీవైభవాక్షీణుఁడై. 4

తే. తనసహస్రభుజాబలోద్ధత్యమహిమ, నేచి ముల్లోకములయందు నెదురులేక
బలితనూభవుఁడైన యబ్బాణదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుఁడై యుండి యొక్కనాఁడు. 5

వ. భవానీమనోహరుం డగు హరుం డఖండతాండవకేళీరతుండై ముఖరితమృదంగంబును, రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబును నగు నృత్యరంగంబున దశప్రాణాత్మకంబును, మార్గత్రయకళారమ్యంబును, లఘుగురుప్లుతసమేతంబును, దకతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబును నగు ధ్రువమఠ్యరూపక ఝంపా త్రిపుటాటతాళైకతాళ సింహానంద చంచుపుటాదితాళంబుల జతులు కడకట్టుకై మురికళాసికల ద్రుతమధ్యవిళంబకాల పరిమాణంబుల దండలాపక కుండలి ప్రేరణీప్రముఖ మార్గంబుల రంగరక్తులు వహింప నాట్యంబు సలుపు నవరసంబున భరతకళాధురీణుండగు బాణుండావజం బారజంబునం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబు నిలిపి తకధిమికిట శబ్దాతురసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై చెలంగు తాళవ్యాప్తులు ఘుమఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబు జనియింప హృదయారవిందం

నకానందసంపాదకంబై నెఱయ మొరయించిన నప్పరమేశ్వరు నాట్యంబు జగన్మోహనంబై ప్రవర్తిల్లెనప్పుడు.

ఉ. బాణుని వాద్యవిద్యకు నపారముదంబునఁ బొంది శాంకరీ
ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెద వేఁడుమన్న గీ
ర్వాణవిరోధి నానగరివాకిటఁ బారిషదాళితోడ శ
ర్వాణియు నీవు భక్తజనవత్సల కావలియుండవే కృపన్. 7

తే. అనుచు మ్రొక్కినఁ గరుణించి సాంబశివుఁడు, దానవేంద్రుని పట్టణద్వారమునను
గాపురంబుండె నిది లఘుకార్యమనక, యెంతసులభుండు పార్వతీకాంతుఁడహహ. 8

తే. ఏమహాత్ముని మహిమ బ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁ జాలరట్టి సర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడై నిలువ మెలఁగె, నారవానిదిగాక భాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్రగ్ధర. ఆలీలం బూర్వదేవుం డతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి
జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్కీ
లాలాధ్యక్షాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యబైక్రమ్యలబ్ధ
త్రైలోక్యప్రాభవుండై తనరె భువనసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరి మతియుఁ గొన్నా, ళ్లరుగఁగ నొకనాఁడు మదనహరుఁ బొడగనిత
చ్చరణమునకు నతిభక్తిం, బరిణతు లొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ. గిరిజామానసహంసహంసవర యోగిధ్యేయ చిద్రూపరూ
పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తభుజదర్పవ్యాఘ్రదైత్యేంద్ర యిం
ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభాసాశంక రాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబుల స్తోత్రంబు గావించి యిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్ల జయించితి, సౌకర్యము గాఁగ సకలసౌభాగ్యంబుల్
చేకొంటిఁ గీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసి నీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమి మామక సహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతో నెదిరి శౌర్యముఁ జూపఁగఁ జాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁ డొకఁడైనను లేఁ డొక నీవు దక్క హా
లాహలలాంఛనాంచితగళా పరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతతవైరివీరసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులు కంకణపద్మరాగసం
జాతమరీచులం గలయ సంగరకేళి ఘటింపఁ జేసినా
చేతులతీఁట కౌషధము నేయఁగదే రజతాద్రిమందిరా. 16

వ. అని ప్రార్థించుచున్న యద్దోషాచరుభాషణంబులకు రోషించి శేషభూషణుండిట్లనియె.

క. నాయంతవానితోనని, సేయంగలిగెడునునీదుచేతులబరువున్
బాయుభవదీయకేతన, మేయెడఁధరఁగూలునపుడుహీనవివేకా. 18

వ. నిర్విచారుండవైయుండు పొమ్మనియానతిచ్చిన బలినందనుండు డెందంబున నానందంబు
నొందుచు నందివాహనునకందండ వందనంబులాచరించి మరలి నిజమందిరంబున కేతెంచి
యాత్మీయశ్రేయోహానిహేతు భూతంబైనకేతుపాతంబున కెదురుచూచుచు నీచాః
కలహమిచ్ఛంతి యనువచనంబునకు నగ్రసాక్షియై యుండె, నంత. 19

ఆ. అతనికూర్మికూఁతురందంపుబిత్తరి, ముద్దుగుమ్మభువనమోహనాంగి
కుందనంపుబొమ్మకుసుమకోమలియుషా, కన్యయనఁగనొప్పుకమలనయన. 20

ఉ. ముద్దులమాటలున్ జిఱుతమోముననున్ననిలేఁతచెక్కులున్
గొద్దిగనున్ననెన్నడుముకూఁకటికందకఫాలపట్టికన్
విద్దెముసేయుముంగురులువిప్పగుఱెప్పలగొప్పకన్నులున్
బ్రొద్దొకవింతయైయమరెఁబుష్పసుగంధికిబాల్యవేళలన్. 21

సీ. అరవిందములుమన్మథాస్త్రంబులైనట్లువాలుఁగన్గొనలగ్రొవ్వాఁడివాడమె
హరినీలములుపేరులైనచందముననించుకలైనకురులుపెన్సోగలయ్యె
వీణాశ్రుతులుమేళవింపైనవగముద్దుపలుకులుప్రౌఢసంపదవహించెఁ
గనకంపుఁగణికకుందనమైనరీతిఁజాయలమేనునిండుతేపలవహించె
నిమ్మపూపలుముదిరిఫలమ్ములైన, గతిఁజనుకుదుళ్లునిగిడిపొంకమువహించె
బంధుజీవాధరయతీతబాల్యయగుచు, నిండుజవ్వనముననొప్పుచుండునపుడు. 22

మ. కలవాక్కీరహయంబుగల్లమకరీకస్తూరికాపత్రస
ల్లలితాంకంబునితంబబింబపటులీలాచక్రమాలోకనాం
చలబాణౌఘముభ్రూలతాయుగమహాచాపంబునైశోభిలెన్
జలజాతాననవిగ్రహంబురతిరాజస్యందనప్రక్రియన్. 23

ఉ. తేనియలొల్కుమోవియును దియ్యనిమాటలుఁబువ్వువంటినె
మ్మేనునుముద్దుఁజెక్కులునుమెచ్చులుఁగుల్కెడుగుబ్బచన్నులున్
మీనులవంటికన్నులునుమిక్కిలియైనపిఱుందుసన్నపుం
గౌనునొయారపున్నడపుఁగల్గివెలుంగుమనోహరాంగియై. 24

తే. ఒఱపుగలచందురునిచందమోముమోము, నలరశైవాలలీలఁజెన్నారునారు
పరిమళముగుల్కుకపురంపుఁబలుకుపలుకు, కలికిరాజమరాళసంగతులుగతులు. 25

సీ. ఘనసారమునుసారఘనమునాక్షేపించుఁ గలికిపల్కులయింపుకచముసొంపు
పద్మరాగమురాగపద్మమునదలించు రమణంపుమోవిపాదములఠీవి
మృగమదంబునుమదమృగమునుహసియించుఁగాయంపువలపుకన్దోయిమెలఁపు
వరనాగమునునాగవరముఁజుల్కఁగఁజేయునవకంపునూఁగారునడలతీరు

చక్రసామ్యత వెలయుకుచంబులందు, సామ్యచక్రతఁదగువుక్కసపుఁబిఱుందు
రూఢినారోహిణియునవరోహిణియుఁగ, నెలఁతచెలువంబుసారెవర్ణింపఁదగును. 26

చ. మలయజగంధిబిత్తరపుమాటలువీనులసోఁకినంతనే
చిలుకలుపల్కినట్లువిలసిల్లువసంతపువేళఁగోవెలల్
చెలఁగినయట్లుకిన్నరలుచిత్రవిధంబునమీటినట్లువీ
ణొలుమొరయించినట్లుమదినిండుఁబ్రమోదరసప్రవాహముల్. 27

ఆ. ఇరులుసిరులుదొరలుకురులుతియ్యఁదనంపుఁ దీవిక్రివితావికావిమోవి
కులుకులొలుకుపలుకు మెలఁకువసుమచాపు, తూపురూపుమాపుచూపుకోపు. 28

చ. కొలుకులకెంపుసొంపురహిఁగుల్కెడుతారలనీలిమంబుక
న్నెళుకుమెఱుంగులుంగలసి సొంపమరెన్ హరిణాక్షిచూపుల
వ్వలదొరముజ్జగంబు గెలువన్ నవచూతదళంబు మేచకో
త్పలమరవిందమొక్క మొగిఁబట్టిప్రయోగముసేయుకైవడిన్. 29

సీ. మునుకారునకుకారుకొనిమీఱుసునచారుతనుమారుకొనికేసుఁదరుణికురులు
నలకుందములయందములచందములుమందములఁనొందఁగాఁజేయుఁజెలిరదాళి
తెగరానివగమేనితొగరేనిజిగిఁబూనితగుదానిసొగసైననగుమొగంబు
వెలపెంపువెలయింపుకళగుంపుఁదులకింపుబలుకెంపుఁదలపింపుఁబణఁతిమోవి
సింగములభంగములనొందఁజేయునడుము, కీరములదూరములదోలఁగించుబలుకు
జక్కవలఁదక్కవలఁజేయుఁజన్నుదోయి, ముదితరూపంబుత్రిభువనమోహనంబు. 30

సీ. ఇంపుసొంపులగ్రుమ్మరింపుమాటలువీణపలుకులకతుశాభ్యాసమొసఁగు
మందంపునడపులుమాయూరగతులకుఁబలుమాఱుతిన్ననిఫణితిఁజూపు
సరసంపునాసికసంపెంగమొగ్గలకెక్కువతక్కువల్ చక్కదిద్దుఁ
జొక్కంపుగుబ్బలుజక్కవకవలకు దిట్టతనం బుపదేశమిచ్చు
హొంతబాడుటవనవిహారోత్సవంబు, సలుపుటయుఁబుష్పవితతివాసనలుగొనుట
నెటిసరసిఁగ్రీడలాడుటనెపములుగను, నతివసౌందర్యమింక నేమనివచింతు. 31

క. ఇటువంటియవయవంబుల, నెటువంటివిలాసవతులనెనసేయఁగరా
నటువంటివగనురజనీ, విటువంటిమొగంబుగలిగివెలఁదుకయొప్పెన్. 32

ఉ. మేరుధనుష్కదేవిస్వరమేళకళానిధిదత్తిలంబుభాం
డీరముకోహళీయ్యకము విగఁగావ్యమునాటకంబలం
కారముశాస్త్రముల్ మొదలుగామిటియభ్యసనంబొనర్చెశృం
గారపువిద్యలద్దనుజకన్యకకున్ బగమానురక్తమై. 33

ఆ. ఆడఁబాడనేర్చియభినయింపఁగనేర్చి, సరసకవితచెప్పఁజదువనేర్చి
బాణదనుజపుత్రిబాలికయయ్యును, సకలకళలయందుజాణయయ్యె. 34

వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసం
తంబు ప్రవేశించె. 35

సీ. శ్రీయుతారామరామాయాతావనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యువనవోఢాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీకవాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యథామూల మనుపమయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరశరద్వాసరసారంబు జాతికళాసముచ్చాటనంబు
నగుచువర్ణింపయోగ్యమైయతిశయిల్లె, వివిధసుమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్వసంతాగమంబు. 36

తే. దండిమీఱంగఁదరువులనుండిమిగులఁ, బండిరాలివనస్థలినిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మిమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37

చ. వలపులవేల్పుకైదువులుపాంథజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకులంబునకాఁకటిపంటకొల్చురా
సులువనలక్ష్మిమేనఁబొడసూపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోఁచెననోకహంబులన్. 38

క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39

తే. సద్విజాళిప్రసంగంబుసరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితముబీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతముఫలప్రదమునైన, యాగమస్థితినొప్పెసర్వాగమములు. 40

సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోష్ఠులకుసరిపెనలొసంగ
నింపుసొంపులఁబాడునెలతేఁటిబయకాఱులకువన్నెమీఱునీలములొసంగఁ
గైవారములుసేయుకలకంఠపులవందిబలగంబునకునుమావులనొసంగ
ఫలరత్నములనారతులొసంగుభూజపురంధ్రిజనులకంబరములొసంగఁ
దనవదాన్యచమత్కృతిజనులుపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైవనవిహృతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41

తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడైవినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలలమాధవుండు. 42

వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43

క. నాళీకముఖియుషాంగన, యాళీజనసహితయగుచునలికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁగ్రీడయొనర్చెన్. 44

సీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగ ననకంపురంభలూరువులుగాఁగ
సూనవాసనలునెమ్మేనితావులుగాఁగ నొఱపైనలతలుబాహువులుగాఁగ
గజనిమ్మపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగఁ గలకంఠరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలు దంతములు గాఁగ సుమిళిందమాలికల్ చూపు గాఁగఁ
బల్లవితతమాలపాదపచ్ఛాయలు, సరసమైనవేణీభరము గాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పుడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁబోలి యువ్వనంబు. 45

సీ. భూరుహావళులశృంగారభావములు లోచనపఙ్క్తులకు వికాసంబు నెఱపఁ
గలకంఠశుకశారికాకలరావంబు రహిమించి కర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకు నానంద మొసఁగఁ
నమృతోపమానంబులగు ఫలరసములు వెలయ జిహ్వలకును విందులొసఁగ
గమ్మతావులు పయిపయిఁ గ్రమ్మివిసరు, చలువ తెమ్మెర మేనులయలఁతఁ దీర్ప
సారిది పంచేంద్రియములకు సుఖము గాఁగ, వనవిహారంబు సలిపిరవ్వనజముఖులు. 46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచు చిలుకలద్దుఁ జెక్కులజవాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియు భృంగంబులుత్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాసక్తిఁ బొదువు రథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాయు కోయిలల్ ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును
జకితగతిఁ జెంది చెదరఁగఁ జంద్రముఖులు, చతురతఁ జరించిరప్పుడు చారుచరణ
చలితచామీకరాంగదఝుణఝుణంఝుణ, ఝుణంఝుణధ్వని చెవులకానంద మొసఁగ. 47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబ కాంచన కదళీ క్రముక కరవీర ఖర్జూర నారికేళ తమాల తిలక కురంటక మాధవీప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరంబుల వెంబడి నరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబు గాఁ బెనఁచి యల్లికొనియు నేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యాలలూఁగుచు, పొదరిండ్లఁ డాఁగుచు, నసమంబులగు కుసుమరసవిసరంబులు వెసం గ్రోలి ఝుంకారంబు సేయు మధుకరనికరంబులం జోపుచుఁ, బ్రసూనఫలభరితలై యున్న కొమ్మలకు జేతులం జాఁపుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబులును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులును గోయుచు, దోహదవిశేషంబులు సేయుచు, శారికా కీర కలకంఠ కపోత కలరవ ప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచుఁ, గ్రీడావిశేషంబుల వినోదించుచుఁ, గరకమలకలిత కాంచనకంకణ కాంచీకలాప ఘంటికానికర నూపురసంజనితఝుణఝుణరవంబు వనదేవతామనోహరంబై చెలంగం జరియించుచుఁ దమలోన. 48

క. చూతము చూతము సుదతీ, వ్రాతము రా రమ్మ మధుకరవ్రజగీతో
పేతము సుమసౌరభవి, ఖ్యాతము విరహిహృదయాభిఘాతముఁ దలఁపన్. 49

క. కాంచనవర్జ్యము కువలయ, సంచారము మాధవప్రసన్నతయును బా
లించుచు వానప్రస్థతఁ, గాంచు మధువ్రతకులంబుఁ గంటివె చెలియా. 50

తే. పేరుగలజాతులకు నెల్లఁ బెంపు దఱుగ, సౌఖ్యమొదవెఁ గుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁ జూడుమా కంబుకంఠి, మాన్ప నెవ్వారివశమమ్మ మాధవాజ్ఞ. 51

చ. పలుమఱునీవుపంటఁబగఁబట్టినకైవడినిట్లుమొల్లమొ
గ్గలుచిదుమంగనేలకసుగంధనియీచిగురాకులెల్లఁజే
తులకసిదీఱఁగాఁగణఁగిత్రుంపఁగనేటికిమానవమ్మమొ
క్కలమువహించియిందుకొడిగట్టినదానవుమాననేర్తువే. 52

వ. అనియివ్విధంబున సరససల్లాపంబులుసేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానస
ముదయకూలంకషమధుర జలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకైరవకల్హార వనవిహరమాణమ
రాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఫమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁజేరి జలక్రీడాసక్త
చిత్తంబులనమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు. 53

చ. జలములఁజల్లులాడుచును సారసపజ్క్తులవ్రేటులాడుచున్
బలుమఱునీఁదులాడుచునుబక్షికదంబముఁదోలియాడుచున్
జలదలిమాలికామధురఝంకరణధ్వనితోడలియ్యమై
కలసిలయప్రమాణములఁగంకణనిక్వణముల్ చెలంగఁగన్. 54

వ. విహరించిరప్పుడు. 55

సీ. శంపాలతాంగులచరణకాంతులుకుశేశయకదంబముతోడసరసమాడఁ
దారుణ్యవతులముత్తఱులయందముతరంగావళితోడసయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటవముచక్రసంఘంబుతోనెకసక్కెమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నులబెళుకులుమీనపజ్క్తులతోడమేలమాడ
రాజవదనలవేణీభరములసొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁబందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁజాల, శ్రీకరంబయ్యెనప్పయోజాకరంబు. 56

మ. కుచకుంభస్థలపాటవంబుదనరన్ గ్రొమ్మించుదంతచ్ఛటా
రుచులొప్పన్ గరపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁజ
ల్లుచుఁగ్రీడించిరితత్సరోవరమునన్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలద్యానములన్ మదద్విరదయూథస్ఫూర్తివర్తిల్లఁగన్. 57

వ. అంత. 58

చ. పొదివెడలించుమన్మథునిపుష్పశరంబులలీలనీలతో
యదమునతిక్రమించిపొలుపారెడుశంపలగుంపుసొంపుసం
పదఁదెరవాసివచ్చుజిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లుస
మ్మదముననెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యమువెల్వడిరుజ్జ్వలాంగులై. 59

క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించియుపాలతాంగిసరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలమై, యాళీజనసహితముగగృహంబునకరిగెన్. 60

వ. ఇట్లుచనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయై నాఁటిరాత్రితప
నబింబోపమానతపనీయవిరచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితవృత్తస్తంభ

జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంను, కనకపంజరాంతరనివాసశు
కశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగసంగతంబును, దాంబూలచందనప్రసూ
నదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్రకాంచనపాంచాలికాలంకృతం
బును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతానవాసనా ఘుమఘుమాయమా
నంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమంది
రంబునందుఁదరవణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లును, గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టి
యలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచిన హంస
తూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపైశిరశ్చరణపార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుం
చిన సూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగు
చందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబున శయనించి. 61

చ. అలకలొకింతజాఱినిటలాంతముఁగ్రమ్మఁగఁ, బావియూరుపుల్
జలువలుచల్లఁగా మెయినలందినగందముసన్నవల్వదు
వ్వలువముసుంగుపైనిగిడివాసనలీనఁగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దుగన్ నిదురించుచుండఁగన్. 62

మ. కలలోనొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యుండుసుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలధమ్మిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతిన్. 63

సీ. తాంబూలరససరంజితంబైనకెమ్మోవియానుచో మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబుసేయుచోనఖపఙ్క్తిఁజెనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁజుంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగము నెదనలముచో మర్మంబులంటియంటి
కుసుమసాయకశాస్త్రనిగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచుఁ, గలికికలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధుం
డాలావణ్యనిధిన్మను, హేలావతివినియుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోన్. 65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, నిద్రా
పరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబుగావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థయా
మసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులువికసింపనమ్మనోహరాంగుండుతనకాఁ
గిటనున్నవాఁడకాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియజల్లుమన దిగ్గనలేచి
శయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగు విలోచనప్రభాజాలంబులు
లోలంబులై కొలుకులనలంకరింప నలువంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనంబుసేయుచు

విభ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును నంతరం
గంబునం బెనంగొన నంతకంతకు నతిశయంబు మోహావేశంబునఁ దదీయసౌందర్య సౌ
కుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు తన
ముందఱం బొడగట్టిన ట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌఁగిటం బట్టఁబోయి
భుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనారవిందం
బులం దొరంగు నశ్రుజలబిందుసందోహం బమందంబై ప్రవహింప సహింపనలవిగాని పరి
తాపంబున వేఁడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్న యెడ నిశ్చయమైనవిధంబు దోఁపన
న్నొద్దికఁ జేరి కూడి సుఖమొందఁగఁ జేసి భ్రమించినట్టి యా
ముద్దులుగుల్కు జవ్వనపు ముమ్మరపుం నెఱజాణ యెవ్వఁడో
పెద్దయు నాకె వానిపయిఁ బ్రేమ మనంబున నేమి సేయుదున్. 67

శా. ఆచక్కందనమా వచోమధురిమం బా మందహాసామృతం
బా చాతుర్యము నా వయోవిభవమాహా మోహముం జేయదే
యే చంద్రాస్యలకైనఁ బొందఁగలదా యీ మేనితో వానితో
నే చందంబున నా మనోరథఫలం బీడేఱునో దైవమా. 68

వ. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణి కూటమిలీ, లలనామణిభూషణాంగు లలిఁ గలసిన యా
కలమాటలు నిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁ దలంచుఁ గడు భ్రమ చేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొలఁది నొక్కిననొక్కఁ జేఁ గెంపుటధరంబు చిమచిమయనినయట్లు
చెలువారు గోళ్ల నాటుల తేఁట చెక్కిళ్లపై నెలవంక లేర్పడినయట్లు
చెలరేఁగి యలమిన చేపట్టు బిగువు చే గబ్బిగుబ్బలు కసుఁగందినట్లు
కళలసొక్కఁ దవించు గాటంపురతులఁ బూవంటి దేహము కసివాడినట్లు
భావమునఁ దోఁచు స్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములు మిథ్యలయ్యు నిశ్చయముగాఁగఁ
బురుషసంగతి చేసినకరణి నపుడు, పద్మదళనేత్ర కరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసఖీప్రేరితమై, సాంతత్వంబైనయట్టి సమయోచితముల్
స్వాంతమున నిచ్చలేకయు, దంతావళయాన యొకవిధంబున నడపెన్. 72

సీ. బింబోష్ఠి దర్పణబింబంబుఁ జూపుచోఁ జెలువుని ముద్దుచెక్కులు దలంచి
కలకంఠి మృగమదతిలకంబు దిద్దుచో సరసుని మేనివాసనఁ దలంచి
కలికి ముక్తామాలికల నలంకరించుచో రమణుని మందహాసముఁ దలంచి
పొలఁతి నీలోత్పలంబుల దండ లొసఁగుచో రాముని చికురభారముఁ దలంచి
గంధగజయాన హృదయంబు కరిగి కరిగి, యసురసురమంచుఁ బారవశ్యంబు నొంది
నిగిడి పుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁ దాఁకు, దర్పకుని పువ్వుటమ్ములఁ దాళలేక.

వ. మఱియును. 74

సీ. విన్నఁదనంబుఁ గైకొన్న నెమ్మోమునఁ బోఁడమిని చిఱునవ్వుఁ బొందుకొలుపు
దీనభావంబు నొందినవాలుఁగన్నులలేనివికాసంబుఁ బూనఁ జేయు
గద్గదస్వరముసంగతమైనమాటలనొదవనిచాతుర్యయుక్తిఁ జూపు
నుల్లాసభంగమైయున్న చిత్తంబునఁ గొలుపనియుత్సాహగుణము నెఱపు
ఘనవియోగవహ్నిఁ గ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగు సేయునితరులెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేనిసంశయింపుదురను, భయమువలనఁ గుముదబంధువదన. 75

సీ. ఎలనాగ వీణవాయించుచో నాహిరిఘంటారవంబునఁ గలసి చెలఁగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁ జదువుచోఁ బాంచాలగతిచోట బాహాటక్రమము దోఁచు
నెలఁత చిల్కకుమాట నేర్పుచో గీర్వాణభాషలోనఁ దెనుంగుఁ బల్కు గలయుఁ
జెలియ పద్యంబు రచించుచో శృంగారరసము పై బీభత్సరసము నిల్చు
విరహవిభ్రాంతి కతమున విద్రుమోష్ఠి, యొకటి సేయంగఁ బోవ వేఱొకటి దోఁచు
నగ్గలపుఁ జింత హృదయంబునంటియున్న, నిట్టులౌటకు మది సంశయింప నేల. 76

తే. దర్పకుని బాణతీవ్రతఁ దాళలేక, యంగనామణి శివశివాయని వచించుఁ
గలికి కోవెల రొదలచే నలసి సొలసి, రామ పలుమాఱు శ్రీరామరామయనును. 77

క. సెగలయ్యెఁ జలువవెన్నెల, పొగలయ్యెను గప్పురంపుఁ బొడి కన్నులకుం
బగలయ్యెఁ జిలుకమాటలు, వగలయ్యెను సుఖము లెల్ల వనితామణికిన్. 78

చ. కలకల గాక నిశ్చయము గా మది దోఁచిననాఁట నుండి తా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములం జనియించు దట్టపుం
గలకలము ల్చెవింబడఁగఁ గాయజునమ్ములగాయము ల్మదిం
గలకల నొంపయామములు కల్పములై చెలియుండె ఖిన్నతన్. 79

వ ఆసమయంబున.

మ. అమరారీశ్వరుఁడైన బాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడై బాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడై ప్రౌఢింజతుష్షష్టితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుఁడై రాజిల్లు గుంభాండనా
ముమునం దైత్యవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁ డసామాన్యప్రభావంబునన్. 81

ఆ. వె. వానియనుఁగుఁబట్టి వరసుందరాకార, రేఖనొప్పుఁ జిత్రరేఖయనఁగఁ
దండ్రివలన మంత్రతంత్రయోగక్రియ లభ్యసించియుండు సాంగముగను. 82

శా. ఆనీలాలక బాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమో నాఁగ నెం
తే నేస్తంబొనరించియున్న దగుటం దీనాననాంభోజయై
గ్లానిం బొందుచునున్న యారమణియాకారంబు వీక్షించి చిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుం దత్కార్యమూహించుచున్. 83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుట నాయిందువదన, వలపుమర్మంబు గామది దెలిసియపుడు
పలికె నేకాంతమునఁ జేరిపడఁతితోడ, బడలికలుదీఱఁజల్లని భాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదన మేల మొగంబునఁదోఁచె నమ్మ నీ
కెన్నఁడు లేనిచింతమది నెక్కడ నుండిఘటించె నమ్మ ముం
దెన్నఁడులేనియీకృశత నేటికి దేహముచిక్కె నమ్మ నీ
యున్నవిధంబుఁ జూచివగనొందెడు నాహృదయంబు కోమలీ. 85

సీ. కమ్మనిచిగురాకు కెమ్మోవికసుగందెను సురసురని వెచ్చనూర్చకమ్మ
కనకంపు నెమ్మొము కాఁకచేతఁ గరంగెవిహానలంబుచే వేఁగకమ్మ
తళుకునిద్దంపుటద్దపు మోముకళదప్పె వలవలకన్నీరు వదువకమ్మ
వెలిదమ్మికన్నుల తెలివిమందమునొందెఁ దురుము మేఘముగ్రమ్మఁ బొరలకమ్మ
పలుకఁగదవమ్మ వేసటపడకవమ్మ, సొలయ నేలమ్మ మోమెత్తి చూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మ మమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మ యోచంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించువిభునిఁ బాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచె వెలఁదీ నీకున్. 87

శా. బాలా నిన్ను మదీయజీవముగ నేభావింతు నెల్లప్పుడున్
జాలా నేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్నంతాపముంబొందఁగా
నేలా సిగ్గునగుట్టుఁ జేసి హృదయంబింకిట్లు చింతించుటల్
మేలా దాఁపక తెల్పు నీతలఁపు నెమ్మిం బూని కావించెదన్. 88

వ. అని యివ్విధంబునం జిత్రరేఖావధూటిపలికినఁ దద్వచనౌషధంబు ప్రియానుపానసహితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబు శాంతింబొందించుటయు సేదదేఱి నిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్తరించి కించిద్గళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె. 89

తే. పాన్పుపై నొక్కనాఁడు నేఁ బవ్వళించి, నిదురపోవంగ లావణ్యనిధి యొకండు
చేరి నాయౌవనం బెల్లఁ జూఱగొనియెఁ, గలయనుచుఁదోఁచు నిక్కంబుగాఁగఁదోఁచు. 90

సీ. సొగసైనచెక్కిళ్ళు చుంబించి చుంబించి చేరి మోమున మోముఁ జేర్చిచేర్చి
కరమునఁ బాలిండ్లు గదియించి కదియించి యధరపల్లవ గసంబాని యాని
కేలిమైఁ గౌఁగిటఁ గీలించి కీలించి గళమున నఖపంక్తి నిలిపి నిలిపి
చెలఁగి గళధ్వను ల్చెలఁగించి చెలఁగించి నిద్దంపుఁ బొక్కిలి నివిరినివిరి
పోఁకముడి విచ్చి దేహంబు పులకలొదవ, నవయంబులు గదియంగ నదిమి యదిమి
యవల నేమేమొ చేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లు చెప్పుదు సిగ్గునో రెత్తనియదు. 91

చ. అటువలె వానికౌఁగిటసుఖానుభవంబునఁ జొక్కియుండి యం
తటఁ గనువిచ్చి మేలుకొనితన్మహనీయవిలాసమూర్తి నా

దటఁబోడ గానవైతిఁబరితాపభరంబున నాఁటనుండి నే
నిటువలెనున్న దానఁగృశియించుచు జీవము వానిసొమ్ముగన్. 92

చ. మదగజవైరివంటినడుమాకమలంబులవంటికన్నులా
యదనశశాంకువంటిమొగమాముకురంబులవంటిచెక్కులా
మదనునివంటిచక్కఁదనమామధురాధరవానిరూపునా
హృదయపటంబునందులిఖియించినకైవడిఁగాననయ్యెడున్. 93

తే. ప్రాణసఖివైననీకు దాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్నవిధము
వానిఁగన్నులఁజూపిజీవంబునిలుపు, మనుచుఁగన్నీరుదొరఁగదైన్యంబునొందె. 94

ఉ. అయ్యలివేణి దైన్యమునకాత్మఁగలంగుచుబాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునందుడిచిభక్తిమెయిన్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁజేసినెమ్మదివిపాదముదీఱఁగనూఱడించితా
నయ్యెడఁగొంతసేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి నేర్పునన్. 95

శా. రంగుల్మీఱుపటంబునన్వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చిసా
రంగాంకాననవ్రాసెముజ్జగములన్ రాజిల్లురాజన్యులం
బంగారంపుమెఱుంగువ్రాఁతజిలుగుల్ పైపైఁగళల్దేఱఁగా
శృంగారంపురసంబువెల్లివిరియంజిత్రక్రియావైఖరిన్. 96

చ. కళలువెలుంగుమోములువికాసవిలాసముఁజూపుకన్నులుం
జెలువముగుల్కుమేనులునుజెక్కులపైఁబ్రసరించునవ్వులున్
దళుకులుఁజల్లుభూషణవితానముఁగల్గినజీవచిత్రముల్
నిలిపినయట్లువ్రాసెగమణీమణి నేర్పువచింపశక్యమే. 97

ఆ. వ్రాఁతకజుఁడుగర్త సేఁతకుఁదాఁగర్త, యనుటకిదివిరోధమైన నేమి
సేఁతకజుఁడుగర్తవ్రాఁతకుఁదాఁగర్త, యనుచుఁజిత్రరేఖననఁగవచ్చు. 98

వ. ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులంగల్గు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖియించిన యప్పటంబు నుషా
సుందరిముందటనుంచి యిట్లనియె. 99

చ. త్రిభువనవాసులైవెలయుదేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయురూపసంపదయుఁబ్రాజ్ఞతయుంగలవారినెల్లనే
ర్చిభగవతీమహామహిమచేలిఖియించితినిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియైతగినయాఘనుఁడెవ్వఁడువీరిలోపలన్. 100

వ. అని మఱియునిట్లని వివరింపందొడంగె. 101

ఉ. దివ్యవిమానయానములదివ్యసుగంధవిలేపనంబులన్
దివ్యలతాంతవాసనలదివ్యధునీజలకేళిలీలలన్

దివ్యవిలాసినీరతులదివ్యశరీరములన్ సుఖాత్ములై
దివ్యపథంబునన్మెలఁగు దేవతలన్వివరించి పల్కెఁ దన్. 102

శా. ఆనందాకరవైభవానుభవురంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁ బారిజాతకుసుమాలంకారహారున్స్వర
స్థానావాససుఖోన్నతుం ద్రిభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్నిర్జరభర్తఁ జూడుమితనిన్శీతాంశుబింబాననా. 103

ఉ. ఆహవనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁ జెలువందిమంత్రపూ
తాహుతులన్సరోరుహభవాదులఁ దృప్తివహింపఁ జేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికి సౌఖ్యములిచ్చు పుణ్యుఁడు
త్సాహగుణాసమానుఁడు కృశానుఁడితండిటు చూడుకోమలీ. 104

వ. అని తెలిపి వారియం దనాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁ దెలిసి శేషించిన దిక్పాలక దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెదననుచు నిట్లనియె. 105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడు కృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడు గంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతి నాగధరుండు హరుండునుంజుమీ
యితఁడు నితండితండితఁడు నీతఁడు నీతఁడు సుందరీమణీ. 106

ఉ. కాముని మించు సుందరముకంజవనాప్తుని గెల్చు తేజమున్
సోమునిఁ గేరునెమ్మొగము శోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగు సంపదలింటఁ గల్గుసు
త్రామునికూర్మినందనుఁడితండు జయంతుఁడు నీరజాననా. 107

శా. భారాంతస్స్పృహులైననిర్జరులపైపైసోఁకియెవ్వానినిం
డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్ముహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడు తత్సౌందర్యమీక్షించితే. 108

సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయౌవనమదోద్ధతులు గీర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులు గంధర్వవరులు
కుటిలకుంతలవీరు ఘుటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులు విద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరు సుమహితాష్టవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులు సిద్ధవిభులు
గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులు వీరు
నీకటాక్షాంచలంబులు నిగుడఁ జేసి కెలన వీక్షింపుమో రాజకీరవాణి.

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసుల వ్రాసినపటంబుఁ జూపి యిట్లనియె.

మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నంబు రాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరమనోహరం బఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణం బొందినయట్టిలోకము గదా పాతాళ మజ్ఞాననా. 111

వ. తద్భువననివాసు లైన నాగపుంగవులవివరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారి యైనహరికిం బర్యంక మై ద్వీపశై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీయక్షోణికిన్ని ల్వనా
ధారం బై యురగేంద్రలోకమునకుం దా సార్వభౌమాంకుఁ డై
శ్రీరంజిల్లుఫణాసహస్రకలితు న్శేషున్విలోకింపుమా. 113

చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబున మందరాద్రిక
ప్రతిహతలీల నావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చి దానవా
హితులకు వాంఛితంబు ఫలియింపఁగఁ జేసినకీర్తిశాలి భా
సితసితదీర్ఘదేహు ఫణిశేఖరు వాసుకిఁ జూడు మీతనిన్. 114

వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖు లైన చక్షుశ్శ్రవశ్శ్రేష్ఠుల రూపనామంబులు చక్షుశ్శ్రవంబులకు గోచరంబులుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీయ రూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకు వేఱై యస్థిరంబగుటయుఁ దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదై తదనంతరంబ మధ్యమలోకపురుషపరివృఢులం దెలుపం దలంచి యిట్లనియె. 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులన్
వికసితపద్మకైరవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులన్
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యద మైతగు మర్త్యమంగనా. 116

వ. ఏతద్భువనంబునం గలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117

చ. నిజగజనాథయూథపదనిర్దళితోన్మదవైరిపార్థివ
వ్రజచతురంగసైన్యుఁ డువిరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండు పరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజుఁడు కళింగభూభుజుఁడు తోయరుహాననవీఁడె చూఁడుమా. 118

చ. లలితలవంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్ష్మాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్మ్యవిహారి పాండ్యుఁడీ
యలఘునిఁ జూడవమ్మ దరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయాన తెలియంగాఁ జూడు వీనిం జతు
ష్కంధిప్రావృతమేదినీవలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుం యుద్ధకృశప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుం సాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుం జరాసంధునిన్. 120

శా. చౌదంతిన్యగదంతి గాఁ గొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాత్ముఁడై
మోదం బొప్పధరన్జరించుగతిఁ బెంపున్సొంపుసంధిల్లఁగా
వేదండోత్తమవాహుఁడై వెలయునీవీరుంబ్రభాభాసమా
నాదిత్యుం భగదత్తుఁ జూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా. 121

శా. పూజ్యుం బైతగు కౌరవాన్వయమునం బాల్పొందజన్మించిసా
మ్రాజ్యం బేలు సుయోధనుం దెలివిమీఱం జూడు మొక్కంతది
వ్యజ్యోతిర్మయసాధనున్విహితబాహాదండకోదండదం
డజ్యానిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనున్. 122

ఉ. తోయజగంధిచూడుము విధూతతమోగుణదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియై వసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డేయితఁడంచు నెంచఁదగు కీవి వెలుంగుచునున్నవానిరా
ధేయుని దానవైభవవిధేయుని వర్ణితభాగధేయునిన్. 123

సీ. జయముచే ధర్మనిశ్చయముచే వైభవోదయముచేఁ దగువాఁడు ధర్మజుండు
దిటముచే భుజబలోత్కటముచే రణజయోద్భటముచేఁ బెంపొందు పవనజుండు
యుక్తిచే విబుధానురక్తిచే వరబాణశక్తిచే నధికుండు సవ్యసాచి
బుద్ధిచే నతులప్రసిద్ధిచే భాగ్యాభివృద్ధిచేఁ బొగడొంది వెలయు నకులుఁ
డసమశరసమసుకుమారరసమనోహ, రావతారుండు సహదేవుఁ డంబుజాక్షి
వీరలేవురు పాండవవీరవరులు, పెంపుసొంపార నిటు విలోకింపవమ్మ. 124

చ. సుమహితధాళధళ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతాచలరాజముఁ బోలు రేవతీ
రమణునిఁ జూడవమ్మ బలరామునిఁ గోమలపాటలాధరా. 125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠము వాఁడు ధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహావిలాసము వాఁడు కమనీయనీలాలకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలము వాఁడు తరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరము వాఁడు నవదరస్మితసుధాననము వాఁడు
సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడు కృష్ణదేవుఁ డితఁడు, వనిత గనుఁగొమ్ము నేత్రోత్సవంబు గాఁగ. 126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తింబ్రతా
పజయార్కున్రతికామినీకుచతటీపాటీరముద్రాకరాం
బుజునింగంఠవిలంబమానవిలసన్ముక్తామణీమాళికా
వ్రజునిన్మారటక్కృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్నునీక్షింపుమా. 127

ఉ. చక్కనివారిలోమొదలిచక్కనివాఁడగుతండ్రికన్ననం
జక్కనివాఁడుభవ్యగుణసంపదఁదాతనుబోలువాఁడుపెం
పెక్కినకీర్తివాఁడుకమలేక్షణపౌత్రుఁడుశంబరారికిన్
మక్కువనందనుండితఁడుమానవతీయనిరుద్ధుఁజూడుమా. 128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల
వేర్వేఱ వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు. 129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁజౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపైనవతటిల్లతరేఖనవఘళించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపైమత్స్యపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపైయలతేఁటిదాఁటులనెళవుచూపి
మఱియుగోపాలదేవమన్మథులమీఁద, బోట్టికోలలగతిదాఁకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధునందుఁగ్రొవ్వాఁడిచిలుకు, ములికియైనాటెకలకంఠిబెళుకుఁజూపు. 130

చ. కనుగొనఁగానెజల్లుమనెఁగైరవలోచనగుండెదేహమె
ల్లనుబులకించెఁగన్నులజలంబులుజాలయిపాఱెమోమునం
బెనఁగొనిదైన్యరేఖనవనీతగతింగరఁగెన్మనంబుము
న్వనుపడియున్నతాపశిఖిప్రజ్వలభావమునొందెవింతయై. 131

ఉ. కన్నులఱెప్పలాఁగనివికాసపుఁజూపునమౌనముద్రతో
నున్నమొగంబునిశ్చలతనొప్పుశరీరముగాఁబటంబుపై
నున్నతలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కినఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెసఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకైవడిన్. 132

తే. అతనిలావణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నుప్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాదుకొనియూఁకలయ్యెఁబుష్పంధయములు.

ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిమైఁజెనకఁజూచుసుధాధరబింబమానఁగాఁ
జూచుఁగవుంగిటంబెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతాంగియమ్మదనసుందరరూపముఁజూచిభ్రాంతితోన్. 134

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కోఁకపుచతనరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబునం బోలె దత్సౌందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెట్టకేలకు మరలించి కుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబుననిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీఁడుగదమ్మ నానిదుర వేళ ఘటించినవాఁడు కోమలీ
వీఁడుగదమ్మ పంచశరవిద్యలు చూపినవాఁడు తొయ్యలీ
వీఁడుగదమ్మ నాహృదయవిత్తము నాచినవాఁడు యుగ్మలీ
వీఁడుగదమ్మ యీవిరహవేదనఁ గొల్పినవాఁడు నెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండి వీనిరూపముఁ, గన్నులఁ జూడంగఁ గలిగెఁ గానేటికినో
క్రొన్ననఁబోఁడిరో నీఋణ, మెన్నిభవంబులకునైన నీఁగంగలనే. 137

వ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబు విధంబున, సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబోదయంబుఁ గోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షించుచున్న మౌక్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారుతోడి సంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్నయది. దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీఁదవశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం దెప్ప విధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నీతనిం దెచ్చి మామకమనోరథంబు దీర్చి ప్రాణదానంబు సేయవలయు నిదియనుచితంబని విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁ గన్నవార్తలకింత వలవంత కేమికారణమని యెంచుకొంటి
నాయునికిఁ గనుఁగొన్న నాసాటివారిలో నిదిలాఘవంబని యెంచుకొంటి
మదిలోన నీమాట మఱచియుండెదఁ గాక యెంత లేదని బుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగని వానికూర్మి కాశించిన నేమిఫలంబని యెంచుకొంటి
నేమి సేయుదు వానికళామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁ జంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁ గరఁగియున్న, భావమున ధైర్యమింతైనఁ బాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁ బక్వబింబఫలకాంతులతోఁ దులఁదూఁగు వానికె
మ్మోవిసుధారసంబు మది మోహము దీఱఁగ నానకుండినన్
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పావహమైన నాదుహృదయవ్యథ దీఱునె యెన్నిభంగులన్. 140

మ. కలికీ మాటలు వేయు నేమిటికి నీకాయంబుతో వానితోఁ
గలయన్ భాగ్యము గల్గకున్న విభునిం గాఁ జేయుమీ వీని రాఁ
గలజన్మంబుననంచు బ్రహ్మకు నమస్కారంబుఁ గావించియు
వ్వలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధిరుచితవ్యాపారముం జేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేఁడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోన కన్నీరు తేఱులయ్యె, నశ్రువులతోన పరవశంబయ్యె మేను. 142

తే. అతివ దురవస్థఁ గనుఁగొని యాత్మఁ గలఁగి, యువతి వివశత దీఱంగ నుపచరించి
యనుగుణంబైన మధురవాక్యముల మనసుఁ, జల్లజేయుచునుండె నా సమయమునను. 143

వ. అని శుకుండు పలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు. 144

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భుజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితపరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారనినదసంశ్రుతివినుతా. 146

భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాస్నేహమోహా
వహాభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్మజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సవైజయంతీ
శ్రీవనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవక్షస్థలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరిక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

వ. అంత. 3

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమనఁగ
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితఫుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరక్షశ్ఛటావిదళనకోపాగ్నికీలాకలాపమనఁగ
దత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశ వరమణిమకుటరుగ్వ్యాప్తియనఁగ
భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్తి, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తశైలాగ్రమునభాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యెమార్తాండమండలంబు. 4

చ. ఇనుఁడుకరంబులంబొదివియింపుగసంగమమాచరింపఁబ
ద్మినివదనంబునన్నగవుమీఱవికాసవిలాసమూనిలో
నన ద్రవముబ్బిసాకి కనయనంబులుమూయుచునిద్రఁజెందెనో
యనముకుళీభవించెదివసాంతమునందుఁబయోజషండముల్. 5

చ. ఇనునకుఁబద్మినీకువలయేక్షణపైమదినెంతమోహమో
తనునెడఁబాసియెంతపరితాపమునొందునొనాల్గుయామముల్
చనినపునస్సమాగమముసంఘటనంబనితెల్పుమంచుఁదాఁ
బనిచెసరస్యుపాంతతరుపఙ్క్తులనీడలపేరిదూతలన్. 6

క. కమలినిపయిఁగూరిమిచే, రమియించెంగాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందాన మొనర్చిన, క్రమమునఁగమలాప్తుఁడపరకంధిం గ్రుంకెన్.
తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైనభాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁ జేరినయంధకార, బంధురంబయ్యెదశదిశాభాగమునను. 8
చ అనయముజీవకోటికిభయంబుగదారులుగట్టికొల్లఁగై
కొనసెలవిచ్చెఁజోరులకుఁగూర్మిపరాంగనలన్ రమింపఁగాఁ
బనిచెవిటావలిన్భువనబంధుఁడులేనియరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించెవసుధాస్థలిచీఁకటిపాలెగాఁడొగిన్. 9
సీ. ఆదటదీరంగనంభోజగంధులబటువుగుబ్బలమీఁదఁబ్రాఁకిప్రాఁకి
కోరికఫలియింపఁగుంభీంద్రయానలయధరపల్లవములనానియాని
ముచ్చటదీఱంగముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁజెక్కుళ్లనివిరినివిరి
యభిలాషదనియంగహరినీలవేణులమవ్వంపుఁగొప్పులుదువ్విదువ్వి
యంధకారాఖ్యకామాంధుఁడన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁగానిదోషానుభవము
తపనకరఘాతనెపమునఁదాఁకునను చు, నెఱుఁగలేఁడయ్యెఁదామసుండేమియెఱుఁగు. 10
క. జీవనమెజీవనంబై, యీవిధమునను న్నమమ్మునెడచేసెనయో
దైవమనిఖేదమొందెడు, కైవడినమరెన్ రథాంగకరుణారవంబుల్. 11
సీ. వరునిరాకకునిశావాససజ్జికమింటఁబఱచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశునిమస్తకమునదిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమైతిరుగుచున్నట్టిఖేచరకోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంపదండెత్తిరేరాజుముందరనడపించుమూఁకయనఁగఁ
గరలిమఱుఁదూర్ధ్వలోకముగ్గెలువపింజ, పింజఁగొనవేయుపుష్పాస్త్రువితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁబండువైతోఁచెగగనభాగ, మండనంబైనతారకామండలంబు. 12
సీ. అధిపలాలితలైనస్వాధీనపతికలునలుకదీఱినకలహాంతరితలు
వరునిరాకలుగోరువాసకసజ్జికల్పతివంచకలువిప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్నప్రోషితభర్తృకల్కలహించివిడనాడుఖండితలును
ధవులువేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్సంకేతగతలభిసారికలును
రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, యష్టవిధనాయికలునిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైనయన్నిశావేళయందు. 13
శా. మందాక్షాంచలముల్గ్రమించికులధర్మస్రోతసుల్దాఁటిత
న్నిండాభీతిమహాటవుల్గడచిపొందెన్బుంశ్చలీకోటిని
స్సందేహస్ఫురణన్భుజంగనివసత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండనుమంత్రదేవతసమాకర్షింపఁగానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీఁకటివేళసంచరణసేయుచునిక్కువలైనచోట్లన
ట్టాఁకలనిల్చుచుంజనులయల్కుడుకొయ్యనలోఁగియుండుచుం
గాఁకలయూర్పులుస్సురనఁగావిటకోటిభుజంగభావముల్
వైకొనియుండెనిందుననెకావలెవారిభుజంగనామముల్. 15

సీ. గళరవంబులురద్దిగాఁ జెలంగింపక పలుమాఱు మెల్లనెపలుకుమనుచుఁ
దమికొద్దినధరబింబముగంటువడనీక మొనపంటనొక్కింత మోపుమనుచు
గుబ్బచన్నులమీఁదగోరులేర్పడనీక నేర్పుతో నొయ్యననివురుమనుచు
రతిసుమాళమునసార్భటము గావింపకనిలుకడచల్లఁగాఁగలయుమనుచుఁ
గాముకులయందుఁగూర్ములుగలిగియుండి, యనురగహాస్యంబుబయలగునవెడిభీతిఁ
గలసిరిబ్భంగిసాంకేతికములయందు, జారకాంతలుమోహితస్వాంతలగుచు. 16

ఉ. ఆసమయంబునంగువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను
ల్లాసరసంబుమోమునఁదోలంగఁగఁజల్లనిరాజటంచువి
శ్వాసముతోడలోకులుప్రశంసలుసేయఁగఁబూర్వశైలసిం
హాసనమెక్కెఁజంద్రుఁడునిజాభ్యుదయంబుజగత్ప్రసిద్ధిగన్. 17

సీ. భూనభోంతరములఁబూర్ణీభవించు తమంబులనుచ్చాటనంబుచేసెఁ
వసతులమెలఁగుజీవంజీవవిహగ కదంబంబునాకర్షణంబుచేసెఁ
గవగూడిచెలఁగుజక్కవలక్రీడావిలాసంబులుసంస్తంభనంబుచేసెఁ
సలిలమధ్యంబులఁజెలువొందుకైరవారామంబులవశీకరంబుచేసెఁ
నలినపఙ్క్తికివిద్వేషణంబుచేసెఁ, దమ్మిచేరాశకలమారణమ్ముచేసెఁ
బొసఁగవెన్నెలమంత్రవిభూతిఁజల్లి, మహిమఁజూపిసుధాకరమాంత్రికుండు. 18

సీ. జతనంబుతోఁదేఁటిసంచిణీహాసముభిన్నిదుముదారుగానిగుడినడువఁ
గలువలదోరచల్లగాలివజీరులుపూనిరాస్తానుచపానుగొలువఁ
బెంపుమీఱువసంతషేషువాహజూరుననుండిచెలావణిహూనరుదెలుప
నెమ్మిఁగోవెలనిశానీదారుగములుకర్నాచీడమారముల్నాదుసేయ
సరణికావాలురంగురఝుల్చౌపుటములు, రహిగనటియించుచిలుకహిరాకినెక్కి
కెంజిగురుసైపుకేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహాదండుగదలెనపుడు. 19

వ. అంత. 20

మ. చణబాహాబలశాలిమన్మథుఁడుచంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
రుణచూతాంకురబాణముల్బఱపెసక్రోధాత్ముఁడైమానినీ
మణిధైర్యంబనుజోడుచించుచుమనోమర్మంబులందూఱఁగన్. 21

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం
పత్తికిన్మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో
ద్వృత్తికిన్సుమవాసనాపదవీథిమద్భ్రమరస్వనో
పత్తికిన్మదినోర్వజాలకతల్లడిల్లుచునుండఁగాన్. 22

క. శగ సొందుచుఁ జెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృదుకుసుమాదుల్.
తగఁదెచ్చి శిశిరవిధులా, మగువకుఁగావించిరపుడుమతియుస్మతియున్. 23

సీ. విభునికౌఁగిటికినై వెతఁజెందు మేనికిఁజందనపంకంబ బంద నేల
చందనంబునఁగసుఁగందెఁగ దాయని గ్రక్కునబన్నీటఁగడుగ నేల
పన్నీటివలనఁదాపంబుమించుటఁజూచి చంద్రరజంబు పైఁజల్ల నేల
చంద్రరజంబుచేజనియించె సెకలంచు వెసఁదాళవృంతముల్విసగ నేల
తాళవృంతములనువడదాఁకెననుచు, వగవఁగా నేల నేరని వైద్యకరణిఁ
దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరుసేయు, మందులకెమందులోనరించిరిందుముఖులు. 24

తే. ఎన్నియుపచారములఁ జేసిరిందువదన, లన్నియునుజాడమునుపటికన్న మిగుల
బాధకములయ్యెదయలేని ప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందముగను. 25

వ. ఇక్కరణి నక్కువలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటకు సఖీ
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి. 26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రిదయాపరమూర్తినీ చెలుల్
చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాఁడవుపొంకమైననీ
విల్లుసమాధురింబరిఢవిల్లుమృదుత్వమునీదువర్తనం
బెల్లనయోవధూవధకు నేటికిరోయవుమీనకేతనా. 27

చ. పురహరదేవునింజెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులంగలసికాలితివంతటనుండిమైననుం
బరులనుబీడపెట్టనికృపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా
పురుషులురాజదండనముఁబొందియునైజముమానరేకదా. 28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి. 29

సీ. కువలయంబులనుగన్గొన్న చల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కవగములందుఁదక్కువయ్యె
స్వప్రాణవిభులైనసతులపైకూర్మియనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె
నిందూపలములపైనెనయుసౌహార్దంబురవికాంతములయందురహితమయ్యె
బక్షపాతంబుమానవేపక్షమునను, రాజదోషాకరుఁడవుగారామ రామ
దానఁజేసిసుమీనీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యాపయశంబు. 30

క. పగలొప్పని సౌమ్యతనై, జగుణంబగు నీకు నింత చలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుఁగనివాఁడవా కుముదినీరమణా. 31

వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32

శా. ఎంచం జల్లనివాఁడవై సరసులం దిష్టంబు వాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువు మా పద్మాక్షియం దిట్లు బా
ధించం జొచ్చితి వియ్యెడన్ మరుని బుద్ధిన్ని స్వభావంబు వ
ర్జింపం జెల్లునె నీగుణంబు గద దాక్షిణ్యంబు మందానిలా. 33

వ. అని పికశుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34

క. ఒకకుత్తికైయుండెడుమీ, రకటా చెలియెడల నింత యతికూహకమా
పికమా శుకమా యికమా, నకమా సుకుమారగాత్రి నాయమె యేచన్. 35

వ. అని పలుకుచున్న సమయంబునం జిత్రరేఖం గనుంగొని యుషాంగన తన మనోహరుండైన యనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు నిట్లనియె.

ఉ. ఔనటవమ్మ వాని సరసాధర సారరసామృతంబు నే
నానక యింక తాళఁగలనా లలనా కలనాదకీరసం
తానము సేయు రంతు ముదితా మది తానది తాపమయ్యె స
స్నానవిధంబు నీదె గద నా యెద నా మదనాభుఁ జేర్చినన్. 37

వ. అనిపలికిన. 38

చ. విరహమునొందకమ్మ విభు వేగమె తోడ్కొని వత్తునంచు నా
సరసిజగంధి యోగబలసంపద చే గగనప్రచారయై
యరిగె ననేకపట్టణవనాచలశైవలినీచయంబు స
త్వరవిభవంబునం గడచి తానట యేఁగుచుఁ గొంతదవ్వునన్. 39

శా. కాంచెం గాంచనగాత్రి సౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచస్రక్ఛ్రీభవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్యామప్రూజాలస
త్కోఱించామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్. 40

వ. కనుంగొని మనంబునఁ బెనంగొను ప్రమోదంబునఁ బ్రమాదంబగు విద్యావిశేషంబున నన్నగరంబుఁ బ్రవేశించి సముంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నతస్తంభాగ్రవిరచిత దేదీప్యమానదీపికాకదంబక ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగిత పద్మరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభాగంబునంబోలె దృగ్గోచరంబగు తదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచుం గలితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతరప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్రద్వీరభటసమూహ సమావృత్తంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రముఖాష్టమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామంద సుందరంబును, బద్మరాగవజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచితస్తంభకుడ్య వాతాయనవితర్దిప్రదేశంబును, బ్రద్యుమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాది కుమారవిహారసౌధయూథాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబును నగు గోపికావల్లభుమందిరంబునందు శృంగారంబునకు సారంబును, విలాసంబునకు వాసంబును, భోగంబునకు యోగంబును, భాగ్యంబునకు యోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁ బాత్రంబును నై, సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసౌధంబులోపలం బ్రవేశించియందు. 41

క. అలరుకమ్మలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషో
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబముల పైనిరువంకదీపికాకాంతులు తేజరిల్ల
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁ బరువంపుజాజిపూఁ బాన్పుమీఁద
సుకకేలుతలక్రిందనునిచి రెండవకరంబూరువుపైఁ జాచియొత్తగిల్లి
పరువుపైముత్యాలసరులు కుప్పవడంగఁ దెలిదమ్మితళుకుకన్నులు మొగిడ్చి
పూఁత నెత్తావిగమ్మనఁ బొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింత మునుమురులై యుప్పతిల్ల
నిదురపరవశమున నున్న యదుకుమారుఁ, గాంచెఁ దనగొప్పకన్నులకఱవు దీఱ. 43

ఉ. మీసము తీరుఁ జూచి జిగిమేని పటుత్వముఁ జూచి మోములో
హాసముఁ జూచి చేతులయొయారముఁ జూచి మనోజ్ఞ రూపరే
ఖాసమలీలఁ జూచి యహహా యనుచుం దలయూఁచి ముందు దా
వ్రాసిన భావమెంచి తలవంచుకొనెన్ జలజాక్షి సిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచే జనులనిద్రామగ్నులం జేసి య
య్యనిరుద్ధుం గొని ఖేచరత్వమున నుద్యద్వేగయై యేగి బా
ణనిలింపాహితరాజధానియగు శోణాఖ్యం బ్రవేశించి య
వ్వనజాతాక్షియుషాలతాంగి సుషమావత్సౌధముం జేరఁగన్. 46

వ. వచ్చుచున్న సమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడు వచ్చునో కువలయేక్షణ యాతనిఁ దోడుకొంచు నే
నెప్పుడు చూతునో సదమలేందునిభంబగు వాని మోము నా
కెప్పుడు గల్గునో యతని నింపుగఁ గూడెడు భాగ్యమంచు నా
కప్పురగంధి తాపమునఁ గంటికి నిద్దుర లేక వేఁగుచున్. 48

ఉ. నా వెత చూడలేక కరుణాపరురాలగు చిత్రరేఖ దా
నా విభుఁ దెత్తునంచు నకటా పరభూమికి సాహసంబునం

బోవుచునుండె నాకొ అపుఁబోయినకార్యము నిర్వహింపరో
దేవతలార నాదిగులుదీఱఁగ మీకు నమస్కరించెదన్. 49

వ. అనితలంచుచు. 50

తే. తరుణియిబ్భంగిఁ గుసుమకోదండచండ, కాండనిర్భిన్నహృదయయై కరుగుచున్న
యవసరంబున రతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చి పానుపుపైనుంచె మచ్చెకంటి. 51

వ. అప్పుడు. 52

చ. హృదయముఝల్లుఝల్లుమన నెంతయు విస్మయమంది చూచి పెం
పొదవినభ్రాంతిచేత నిదియుం గలగాదుగదా యటంచు నె
మ్మదిఁదలపోయుఁ గ్రూరుఁడగుమారుఁడు చేసినయింద్రజాలమో
యిదియనియంచుఁ బర్వరజనీందుకళాననమోహితాత్మయై. 53

వ. అంత. 54

క. తెలివొందిచిత్రరేఖా, కలవాణిం గౌఁగిలించి కన్నులహర్షా
శ్రులు జడిగురియఁగఁ దనువునఁ, బులుకాంకురముల్ జనింపఁ బొంగుచుఁ బలికెన్. 55

ఉ. ఈసుకుమారమూర్తిని పుడీడకుఁ దెచ్చితి ప్రాణదానముం
జేసితి నీకు మేల్మరలఁ జేయఁగ నేర నమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబు నీనెనరు నీయుపకారము ముజ్జగంబులన్
వాసికి నెక్క నీకథలు వర్ణితమయ్యెడుఁ గాక కోమలీ. 56

క. అనిపలుకుచున్నబాలిక, వినయోక్తుల గారవించి వేడుకతోడం
జనియె నిజమందిరమునకు, వనజాననయుండె నిచటివాంఛలు మీఱన్. 57

ఉ. లేచుట యెప్పుడో నిదుర లేచినపిమ్మట నన్నుఁ గన్నులం
జూచి మనోనురాగమున సొక్కి కవుంగిట గారవింపఁగాఁ
జూచునొ లేక నామమత సుద్దియెఱుంగమిఁ జేసి వింతయై
తోఁచుచునుండునో యితనితో నపుడేమని పల్కుదాననో. 58

మ. అని చింతింపఁగ నిద్ర మేల్కని యతం డాకర్ణవిశ్రాంతమో
హననేత్రాంబుజముల్కనీనికలు చాయద్దేరఁగా విచ్చి చూ
చినయాచూపు మనంబునన్దగిలెఁగించిన్మధ్యకున్ భావభూ
ధనురుద్యత్కుటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్త్రమై. 59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలన న్మదనగ్రహమోక్షమయ్యె బిం
బాధరకున్ సుదర్శనమహామహిమంబిటువంటిదే కదా
యీధరఁ దత్ప్రయోగమున నెట్లు గ్రహంబులు నిల్వనేర్చుఁ ద
త్సాధకులైన మాంత్రికులు సారమెఱుంగుదు రప్పుడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కాంచి యవ్విభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరరత్నపర్యంకశాయి గాఁగఁ, దనుదలంచుచు లేచి కన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలుదేరు బంగరుసలాక యనంగఁ గసటువాసినచంద్రకళ యనంగ
నదనుబుల్కడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చినమెఱుపుతీఁగె యనంగ నవకంబువోనిక్రొన్ననయనంగ
జీవకళ్గలచిత్రరూపమనంగఁ బరువంబుదప్పనివిరియనంగఁ
గరగునను బోసి మోహనాకారరేఖ, యొసఁగ దీర్చినశృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునందున్నతరుణిఁ జూచి, మన్మథకుమారుఁ డాశ్చర్యమగ్నుఁ డగుచు. 62

క. మొదలను నే వసియించిన, యది ద్వారకలోనివజ్రహర్మ్యము గాదా
యిదియేమి యింత యిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచితసౌధంబయ్యెన్. 63

వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64

సీ. పొలఁతిమోమునకు సంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయనివాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగిమేనికిఁ జాంపేయపుష్పముల్వరుసతో బడిసివైవంగవచ్చు
జలజాక్షికురులకు జాతినీలంబుల నొగిదృష్టిపేరుగా నునుపవచ్చుఁ
గలకంఠకంఠివీనులకు శ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములుగా వ్రాయవచ్చు
నారయీరూపవతికి రంభాదివేల్పు, చెలుల నుడిగంపుబుడుతలఁ జేయవచ్చు
ననినదోషంబు గలుగదీయర్థమందుఁ, జూడ మెన్నఁడు నిటువంటిసుందరంబు. 65

గీ. అని విచారించు నెడఁ గించిదవనతాస్య, పద్మయై తనకై ప్రేమబయలుపఱచు
కలికినిడువాలుతళుకుఁగన్నులను బెళుకు, చూపులను జూచుచున్న యాసుదతి కనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదాన వేకువలయేక్షణ యెయ్యది నీదు పేరు నీ
వెవ్వని మేలు దానవిపుడేమి కతంబున నన్నుఁ దెచ్చితీ
వివ్వరసౌధదేశమునకింతయు దాఁచక తెల్పు నావుడున్
నవ్వును సిగ్గుఁ గూడి వదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67

గీ. తళుకువజ్రంపుఱవలయందంబు గులుకు, పలుకుదురుతేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁగవ నిండి కెంపులచెక్కడంపుఁ, గమ్మలను గ్రమ్మఁబలికె నాకలికి యపుడు. 68

మ. ఇది బాణాసురువీడు శోణపురమాయింద్రారిమాతండ్రి పెం
పొదవెన్ నాకుషాభిధాన మొగి నీ యొయ్యారపున్ రూపుస్వ
ప్నదశం గాంచిన దాననై విరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁ బ్రాణసఖి శుంభద్యోగవిద్యోన్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁ గాని యన్యసతిఁ గాను శరీరము నీదుసొమ్ము గా
మన్ననచేసి యేలుకొను మావినుమా యనుమానబుద్ధివై

నన్నలయించెదేనిరమణాయిక నేమనుదాననిన్ను నా
కన్నులఁజూడఁగల్గెఁగదకాఁగలయట్లగు దైవయోగముల్. 70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్మగ్నాంతరంగయై తలవంచుకొని యూరకుండె నప్పుడు. 71

సీ. తొలుతనాతనిరూపుఁగలఁగన్న యాదిగామగువకుదినములేయుగములయ్యెఁ
బటముపైనతనిరూపముఁజూచినదిమొదల్మగువకుజాములేయుగములయ్యె
సఖివానితోడితేఁజనినయంతటనుండియువిదకుగడియలేయుగములయ్యెఁ
దరువాతనతఁడునిద్దురలేచునంతకుయువతికినిమిషముల్ యుగములయ్యె
నతఁడుగౌఁగిటఁగదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికొక్కొక్కక్షణమె
యుగసహస్రంబులైతోఁచుచుండెనపుడు, వనితతమకంబుఁదెలుపనెవ్వరివశంబు. 72

చ. పలుకులలోనిప్రార్థనయుభావములోఁగలతెంపుమోములో
వెలవెలచూపులోఁబొడమువిన్ననయూర్పులలోవణంకుని
మ్మలఁబొడఁగాంచియమ్మదనమోహనుఁడెంతయుసంతసించెఁదా
వలపులమర్మముల్దెలియవచ్చుఁగదాఘనులైనవారికిన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరుదేశంబులవెంటసంచరణచేసి
కోమలాంగినితంబభూమండలమునకుఁగ్రమముతోడఁబ్రదక్షిణములొనర్చి
మృగనేత్రగంభీరమగునాభిసరసిలోనవగాహనక్రీడలాచరించి
గంధసింధురయానకఠినకుచోత్తుంగశైలాగ్రమునఁబునశ్చరణసలిపి
పడఁతిమందస్మితసుధానుభవతనిమి, పత్త్వమునుగాంచెఁగానిపాంచశరిచూపు
లపునరావృత్తిమోక్షంబునందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములుభోగకారణములు. 75

సీ. తనువులదిగుపొలుకనుదోయిబెళకుముత్యాలరాసులుతలఁబ్రాలుచేసి
తూరుదుండెములాడుతోడవులరుచిదీపకళికలుమంగళార్తులుగఁజేసి
యలఁతఁజిప్పిలుఫాలములఘర్మజలముమొగ్గలగుంపుతగుబాసికములుచేసి
పొదివిమేనులఁదోఁచుపులకాంకురంబులతుకముజాజాలపాలికలుచేసి
సంప్రకాశించువిరహాగ్నిసాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధులపరిణయంబు
నర్థిగావించెమకరమీనాధిపతుల, యదనుదెలిసిననవింటియాజ్ఞికుండు. 76

క. లలనామణికప్పుడుగు, బ్బలపొంగునబిగిసిఱవికపక్కఁబగిలెన్
జిలుకరహదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగివిసరుదాఁకిననంగన్. 77

మ. రమణింగొబ్బునఁగౌఁగిలించిపయికిన్ రాఁదీయుచోఁగల్లనం
గమనీయాంగదహేమకాచరశనాఘంటారవంబుల్ని షే

కముహూర్తంబిదియంచుఁదెల్పుచుమహాకందర్పమౌహూర్తికా
సముహస్తాయసదండభిద్భవఘుణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్. 78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దువగఁ గాంచికవుంగిటఁగుబ్బలంటఁగీ
లించిసుధాధరంబుఁగబళించిహసించికపోలపాళిఁజుం
బించిచమత్కరించివలపించికళల్గరఁగించిమించిసా
క్కించికడున్సుఖించికిలికించితకేళిరమించెవేడుకన్. 79

సీ. సురుచిరాంబరబంధవరణంబుభేదించివ్రీడాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములలగ్గలుపట్టిజఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులుగట్టిచతురుఁడైమధ్యదేశంబుఁబొదివి
యంగాంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొనియౌవనభండారమాక్రమించి
సురతసంగతిజయలక్ష్మిసొరిదిగాంచి, తరుణికౌఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్మథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పుఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్గరఁగించెనంచువ
ర్ణించఁగనేటికిన్వలపుఁబేరురులొడ్డిజగంబువారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్మించినయింతికిన్వలవనేరఁడొతావలపింపనేరఁడో. 81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేమొత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్ముకభ్రూయుగకనుబొమ్మవంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుకుజంకెనలకేమావులనందందపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కపాణంబులడవులపాలుచేసి
ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేళయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్న్యసించి, యంగజుఁడుకార్యమెఱిఁగిసమాశ్రయించె. 82

చ. వలచినపొందులైమనసువచ్చినచక్కఁదనంబులైభ్రమల్
కొలిపెడియౌవనంబులయికూరుములన్నినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిననేర్పులైకొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో. 83

గీ. అంతనానవోఢయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పవదనంబు, తెల్లవారినట్లుతెల్లవాఱె. 84

ఉ. చిందఱవందలైమసురసేనలుడెందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందయడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగెఁజీఁకటుల్
గొందులసందులన్గుహలగుట్టలఁబుట్టలచాటుమాటులన్. 85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాఢ్యుఁడు నిశాప్రత్యర్థి వీరుం బరా
భూతుం జేసి సమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణీభవత్ప్రాభవ
ఖ్యాతిం గైకొనియున్న వేళ జయతూర్యంబుల్ చెలంగించిన
ట్లాతర్వాతఁ జెలంగెఁ గుక్కుటసముద్యత్కంఠనాదార్భటుల్. 86

వ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహవ్యాపారంబులం బరాఙ్ముఖులై మౌనముద్రలువహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులు గాకయుండ నేకశయ్యం బవళించియుండియు మకరధ్వజుండు మండలీకృత కోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకాండంబులం బొడము హృదయవ్యథలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలుధైర్యంబులనుండియు సూచితాహర్ముఖంబులైన తామ్రచూడకంఠనినాదంబులు కర్ణకఠోరంబులై వినంబడిన నులికిపడి దిగులొందుచుఁ జలంబులువిడిచి మనంబులు గరంగి కుహనానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గౌఁగిలించుకొని తమ కపుఁ గూటములం దనుకుపునారతులకు నవకాశంబులేని ప్రొద్దువిచారించి యొకరి నొకరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పునిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనియైన యవ్వేళ చుంబనపరిరంభణ నఖదంతక్షతాదివినోదంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యంబులం జొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత కలహంసప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకలంబుల మనోహరంబులై వెలయు లవంగక్రముక చాంపేయపున్నాగ నారికేళ చందనమందార కదంబ ఖర్జూరాది మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలమందిరంబులయందుఁ భగవత్కీర్తనంబులు సేయు వైణవికమార్దంగికాది గాయకనికరంబుల జంత్రగాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత మంగళకౌశికప్రముఖ స్త్రీపురుషరాగస్వగ్రామంబుల నభిరామంబులై ధ్రువరూపకాది తాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానంబులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపులవిడుచు సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులుసేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబులెత్తి కర్ణంబులునిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురుసూచు ధేనువితానంబులవలనను దీర్ఘికాతరంగడోలాజాలంబుల నీఁదులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ బలాక చక్రవాక జలకుక్కుటాది పక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవైభవసమేతంబై ప్రభాతంబు వర్తించెనంత. 87

గీ. గగనవీథిని వాహ్యాళిఁ గదలుపద్మ, బాంధవప్రభుముందరఁ బట్టుసూర్య
పుటముగొడుగులపడగలప్రోవనంగ, నమరెఁ గెంజాయప్రథమదిగంతరమున. 88

మ. తమముం బాయఁగఁ జేసి రాగగుణముం దప్పించి సన్మార్గవ
ర్తిమతం బొప్పఁ దపంబు పెంపున నువర్ధిష్ణుత్వముం గాంచి లో
కము లెల్లం గనుఁగొంచు సజ్జననమస్కారార్ఘ్యప్రదానంబులం
బ్రమదంబొంది వెలింగె యోగికరణిం బ్రద్యోతనుం డయ్యెడన్. 89

వ. అప్పుడు. 90

శా. గోరుల్నాటిన గుబ్బచన్నులను జిక్కుల్వడ్డ హారావళుల్
జారం జెమ్మటముద్దఁ జెక్కులను స్రస్తంబైన ధమ్మిల్లముం
దీరై నిద్దురదేరు కన్నులును నాతిం జూడ నవ్వేళ నో
య్యారంబుల్ విభు నాత్మఁ గైకొనియె మోహభ్రాంతి రెట్టింపగాన్. 91

సీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందు నిదురతమంబులు ముదురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగసుందరమైన మోవులు మొనపంటినాటుల ముద్దుగులుక
వీడిచిక్కులువడ్డ వేణీభరంబులు జాతినీలంబుల చాయ లీన
ఘర్మబిందువులచేఁ గరఁగిన మైపూఁత మృగనాభివాసనల్ బుగులుకొనఁగ
నొకరొకరిఁ జూచు నసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టి ప్రేమబంధములముళ్లు
బిగువుగొలుపంగఁ జేయ సీప్రియులు కేళి, శయ్య పైడిగ్గి సమ్మదస్వాంతులగుచు. 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలం గావించి సరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచు నతిమోదమునన్. 93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబు గలుగు చిత్రరేఖాముఖకతిపయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబుల కెవ్వరికిం జేరరాని రహస్యమందిరంబున నిగూఢప్రవర్తనంబుల నిచ్ఛానుగుణంబులైన సరససల్లాపంబులం జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాదిభోగంబులం బ్రమోదించుచుఁ, గంజకైరవకల్హారకమనీయకమలాకరంబులఁ జలక్రీడావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదికరణంబుల స్త్రీపురుషరూపంబులఁ జిత్రించిన కేళిచిత్రపటంబు లవలోకించుటవలనఁ గూటములఁ గ్రొత్తతీకంబు సంపాదించుచు ముచ్చటలం గలయుచు, సురతజనితశ్రమంబుల సొలయుచు, నిది రాత్రి యిది దినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల దేహంబులు జీవంబులు నొక్కటి గాఁదలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతిం గ్రమించుచుఁ, నవాఙ్మనోగోచరంబైన యానందపారావారంబునం దేలుచుండి మఱియొక్కనాఁడు.

సీ. అలఁతిఁబాపెదు నవ్వుటమృతంపుఁ దేటల చిలుకరింపుల ప్రేమ తొలకరింప
వీనుల నరసోఁకు వీడ్యంపుఁ దావుల పలుకరింపుల మేను పులకరింప
సురతంపుటిరవుల సొంపు నింపు పిఱుందు చెంగలింపుల మేను దొంగలింప
విడిచియు విడఁజాల కెడ తాఁకు సిగ్గు మోమోరసింపుల యింపు దారసింపఁ

గలికితేలింపుఁజూపులఁగరఁగికరఁగి, సొలపునెయ్యంపుఁజిన్నెలఁజొక్కిచొక్కి
యివ్విధంబుననాయకుఁడిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధినోలలాడె. 95

సీ. కెమ్మోవిరుచులాననిమ్మనివిభువేఁడుకొనినఁగొమ్మనియాసకొలిపిపూన
వచ్చిననియ్యకవదనమిట్టటుఁద్రిప్పియలయింపఁగాఁగోపమగ్గలించి
కరములఁజెక్కిలిగవయొత్తిపట్టిపంటనుమోవిఁగొనిచుఱుక్కనఁగనొక్కి
యిటువలెఁజేయకుమెన్నటికిఁకననిదట్టించిచెక్కిలిగొట్టునపుడు
కంకణంబులరావంబుగల్లుమనియెఁ, జేతియురవడితాఁకునఁజెళ్లుమనియె
వల్లభునిమేనఁబులకలుజల్లుమనియెఁ, గుసుమశరుమూఁకనవ్వులుగొల్లుమనియె. 96

మ. సిచయాభావనటన్నితంబతటఘోషిద్రత్నకించిచ్చల
త్కుచపాటీరరసాత్తఘర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్పతనాభిరామసుమహాబాహాంతరుండైసుఖిం
పుచుమెచ్చెన్రతిరాజనందనుడుతత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కుడించకవేసినమదనుండుపలుమాఱుకుంటెనపనులునడప
సెగలచేస్రుక్కఁజేసినమందపవనుండుచెలిమితోనెమ్మనిచెమటలార్ప
నుదుటువెన్నెలకాఁకనుడుకఁజేసినచంద్రుఁడమరిశైత్యోపచారములుసేయఁ
జెవులుగాసిలరొదల్చేసినచిలుకలుముద్దుమాటలుపల్కిప్రొద్దుఁగడప
శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁగూడి, నిండువేడుకవిహరించుచుండెనపుడు
మేలుగలిగిసుఖించెడివేళయందు, భువినిబగవారలైనబంధువులుగారె. 98

క. ఎక్కువలగుమక్కువలను, జక్కవలనుబోలియిట్లుసరసతనెలవా
ళ్లిక్కువలఁగలిసియుండఁగ, నక్కువలయనేత్రగర్భమయ్యెడఁదాల్చెన్. 99

గీ. చక్రభావనచేఁగాంచిశక్తిదనకుఁ, బ్రాపుగలుగుటనోలేమిఁబాపుకొనియె
వెలఁదినడుమంతమాత్రనేవిబ్బుపీఁగె, నహహనడుమంతరపుఁగల్మికదనిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండనుగారడీఁడతివగర్భాయాసనిశ్వాసమం
త్రసముచ్చారణసేయనాభివివరాంతస్సీమయందుండిసా
హసభావంబుననిర్గమించిసఫణంబైయాడునీలాహిరీ
తిసరోజాననరోమరాజిచెలువొందెంజూడువిస్తీర్ణమై. 101

ఉ. మెల్లనికౌఁగిలింపులునుమెత్తనిమాటలులేఁతముద్దులుం
జల్లనిచూపులుంగులుకుఁజల్లెడునవ్వులునేర్పుగల్మియుం
జెల్లనిహోమికత్తరువుసేయనికూటములయ్యెభావముల్
వల్లభునందువేఁకటియలంతనెలంతకునాఁటినాఁటికిన్. 102

సీ. ఊరువులైకొనలనల్లొప్పుచన్నులుకరగ్రహణతకొకవింతకాంతుఁజేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలుదేరుచెక్కులుముద్దుఁగొనుటకునొకవింతకోర్కెవొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కు పలుకులుఁవీనులవినుటకు నొకవింతవేడ్క యొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్ము మోవితెరతేనెలానుటకొకవింతయాసఁ గొలుప
మెత్తనైమెఱుఁగెక్కిన మేనుకౌఁగి, లింతకొకవింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కి, చుండెనవ్వేళ యదువంశమండనుండు. 102

వ. అంత. 103

ఉ. మందిరపాలికాజనులుమాననిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్ఘటించెననిసంశయమున్భయమున్విచారమున్
డెందమునన్జనింపఁగవడింబఱదెంచిరహస్యరీతిసం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లనిపల్కిరత్తఱిన్. 104

చ. చెలఁగిభవత్తనూభవవసించుగృహాంతముపోతుటీఁగెయున్
బొలయకయుండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెళవుగృహంబులోపలనునిక్కముగావివరింపఁగాఁదగున్. 105

వ. అని విన్నవించిన. 106

ఉ. ఖేదముక్రోధమునమ్మదినిఁగీల్కొనబాహుబలాఢ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్గనియుసాంగనకేళిశిరోగృహాంతరం
బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కఱగామిదుర్మదో
న్మాదతఁజేసినట్టిఖిలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతన్. 107

క. అనిపలికినరోషానల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులుఁవడినేగుదెంచితత్సౌధమునన్. 108

మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనక్షునిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధునిరుద్ధుంగాంచిక్రోధాత్ములై. 109

మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్ఛటో
దయరుగ్జాలదగద్ధగల్నిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘించిఘట్టించుచున్. 110

చ. తలలుపగిల్చికంఠములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులుఁవ్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థలుల్చదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతిన్
నలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగన్. 111

క. హతశేషులుభయవిహ్వాల, మతులైయే తెంచికదనమార్గముఁ దెలుపన్
వితతంబుగనాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్వల్యమానమగువహ్నిక్రియన్. 112

వ. బాణుండక్షుద్రరౌద్రముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును, సాహసాటోప ధురీణుండునునైకదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావష్టంభసమృద్ధుండునునై యతనితోడం దలపడియె నట్లయ్యిరువురును గంఠీరవంబుల చందంబున, బెబ్బులులతెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైవడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేరుండంబుల చాట్పున, రోషావేశంబులురెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల గర్జిల్లుచు, నన్యోన్యముష్టిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్ష్ణిప్రహారంబులను, నితరేతరమర్మభేదంబులను, బాహాబాహియుఁ గేశాకేశియుంగాఁ బెనఁగ, నయ్యిరువురకున్ రణంబు దారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యిట్లనియె. 113

క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబు పెనఁగ నేటికిహరిచే
నొదవునపజయమువీనికిఁ, గదియుశుభమునీకునచిరకాలమునందున్. 114

గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁదగిలి, రిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిఁ గెరలు
యదుకులాగ్రణియాగ్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమైనిలువరించె. 115

వ. అప్పుడు. 116

ఉ. బాహుబలోద్ధతిం బ్రళయభైరవుభంగిఁ బరాక్రమించియ
వ్యాహతలీలవాని బెగడందఁగఁ జేసియుఁ గార్యమెంచి దే
వాహితుచేతఁబట్టువడెనాహనుమంతుఁడుశక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁబట్టువడినట్లుప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 117

క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేసెనరివర్గంబున్
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేయునరివర్గంబున్. 118

వ. ఇవ్విధంబున. 119

గీ. పట్టుకొనియాఁపుసేయించె బాణుఁడతని, నపుడుతద్భంగజనితఖేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందయైకేవలంబు, నయ్యుషాంగనసంతాపమందుచుండె. 120

సీ. వేకువఁగాంతిదప్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెమ్మోము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటిసెగలచేసొగటొందుపూఁదీఁగెవడువున నెమ్మేను వాడుదెంచె
మునిమాపుజిగిఁదొలంగినతమ్మితేఁకులరీతిఁగన్నులదైన్యరేఖఁదోఁచెఁ
దగురేయిహిమమంటుతాంబూలదళములచెలువునచెక్కిళ్లుచెమటదోఁగెఁ
జిన్నఁబోవుచుఁజెక్కిటఁ జేయిఁజేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్కలన్నిమఱచి
విరహసంతాపవేదనవేఁగుచుండె, నేమిచెప్పుదునయ్యుషాకోమలాంగి. 121

గీ. వీడుముఖకాంతివసివాళ్లువాడుమేను, నెందుకెమ్మోవిబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యథఁగనుఁగొన్న రామరామ, జగతిఁబగవారికైనను జాలిగాదె. 122

వ. ఇట్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయై యుండె నంతనిక్కడ. 123

మ. అనిరుద్ధుండు పురంబులోపలను లేఁడాశ్చర్యమే మోకదా
యనుకొంచున్వసుదేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచు భృత్యకోటులను శోధ్యస్థానముల్చూడఁబం
చినవారెందును గానమంచు మరలం జేరంగ నిర్వృత్తులై. 124

ఉ. తల్లియుఁదండ్రియున్ బహువిధంబుల ఖేదము నొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగు భార్యవియోగము చేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యథ లెంచివిచారము నొందు గోపికా
వల్లభుఁడంతయున్హృదయవారిజమందు నెఱింగియుండియున్. 125

క. కానున్న కార్యమయ్యెడు, నేనిప్పుడువీరితోడ నిజముగఁ దెలుపం
గా నేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండు కార్యమతి చేనుండెన్. 126

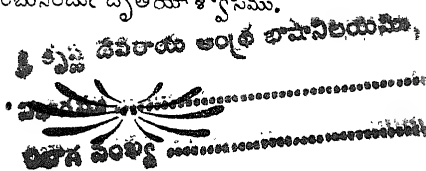
వ. అని శుకుండు పలికెననిన నటమీఁదటికథావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 127

ఉ. అండభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
ఙ్మండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరైకకాండమా
ర్కాండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 128

క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోకనాక్షయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతదివ్యవిలోకనాక్షయాగమహితగా. 129

స్రగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్ణుమౌనిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 130

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళమ
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబు గడచె నంత నొక్కనాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁ గొలువు సేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతములు వితతవాక్ప్రౌఢిసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడప
స్వామి సాహోపరాకు హెచ్చరిక యనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమాఱు విన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁ గొలువుండె నపుడు లక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకు చెక్కిళ్లపై నక్రకుండలకాంతి యాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైన కన్నుల నుల్లాసరసము రంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబున వైజయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయ దనరఁ
జిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠిక నుంచిన యడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతుల మెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్నసమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయందు ననువొందు వల్లకీతంత్రులు వల్లికాతతులుగాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవి సొంపారు పువ్వులగుంపుగాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్ఫలశలాటులతోడి గెలలు గాఁగ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబు శుకశారికాపికస్ఫూర్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచి సితప్రభలు నిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబు భాతి, నాకమున నుండి విచ్చేసె నారదుండు. 7

చ. నయనయుగంబునందుఁ గరుణారసవృష్టి చెలంగ భూషణో
దయరుచి చంచలాలతవిధంబునఁ బెంపు రహింప సాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్యము సంగ సభానభస్థలిన్
నయగుణశోభియై వెలయు నందతనూభవనీలమేఘమున్. 8

గీ. కాంచి యానందహృదయుఁడై కదియ వచ్చు, సంయమీంద్రునిఁ గని లేచి సపరివారుఁ
డగుచుఁ బ్రణమిల్లి కనకసింహాసనస్థుఁ, జేసి యర్ఘ్యాదివిధులఁ బూజించునపుడు. 9

క. శ్రీరస్తు కుశలమస్తు మ, నోరథసంసిద్ధిరస్తు నిత్యశ్రీమ
న్నారాయణభవ తేయని, సారెకు దీవించి పలికె జలజాక్షునితోన్. 10

క. తలిదండ్రు లన్నదమ్ములుఁ, గులసతులును బుత్త్రపౌత్త్రకోటియు నాప్తుల్
చెలులుం జుట్టములు నుభృ, త్యులుఁ బౌరులు సుఖులరగుచు నున్నారు గదా. 11

వ. అనిన నమ్ముకుందుండు మందస్మితముఖారవిందుం డగుచు శతానందనందనున కిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజ మీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందు సర్వము శుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబు నిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట. 13

చ. పరమమునీంద్ర మీచరణపద్మపవిత్రపరాగలేశ మె
వ్వరిగృహసీమనుం బొరయు వారి పురాకృతపుణ్య మెట్టిదో
దురితములన్నియుం దొలఁగుఁ దోడనె భాగ్యము లెల్లఁ జేకుఱున్
నిరుపమమోక్షలక్ష్మియును నిక్కముగా లభియించువారికిన్. 14

వ. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబున నిట్లనియె. 15

శా. అయ్యా మాయనిరుద్ధుఁ డెందరిగెనో యాకస్మికంబాటచే
నయ్యై చోటులఁ జూడఁబంచితిమి గోరంతైన నవ్వార్తలే
దయ్యె న్వానిఁదలంచి మామకజనం బత్యంతచింతామయం
బయ్యె ట్లున్నది సేయఁగావలయు కార్యంబానతీయ న్దగున్. 16

మ. అనినం గృష్ణుని మోముఁ జూచి దరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
మునినాథాగ్రణి పల్కెఁ సర్వమునకున్ మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్మన్పఁగఁ గర్తవై ప్రభుఁడవై పెంపొందియున్నీ వెఱుం
గనిచందంబున నన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంత ధన్యుండనో. 17

వ. నే నెఱింగిన యర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 18

సీ. శోణపురీశుండు బాణాసురుండ నాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురు రూపయౌవనభాగ్యలక్షణకళావతి యుషాకన్య యొసఁగు
నాయింతి కలలోన నవనిరుద్ధుఁ బొడగాంచి మోహించి సంతాపమునఁ గృశింపఁ
జెలికత్తెయైతగుచిత్రరేఖాంగన యాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
నింగి నేతెంచి శయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁ గొనిపోయి యాచంద్రవదనఁ గూర్చె
నతఁడుఁ దత్కిలికించితగతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడై యుండె నిరతంబు మఱచియందు. 19

ఉ. అంతటఁ గర్భమయ్యె జలజాక్షికి నవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగనలచే విని దైత్యులఁ బంపువెట్టినం
బంతముతోడ వారువనుఁ బట్టఁగ వచ్చిన సింహశాబకం
బెంతయుఁ దీవ్రతన్మదగజేంద్రములన్విదలించు కైవడిన్. 20

వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు. 21

ఉ. చంపిన నాగ్రహంబున నిశాచరుఁ డార్చి యెదిర్చి పేర్చి నం
దెంపును బెంపునుం గలిగి దీకొని యుద్ధముఁ జేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచే ననిరుద్ధుఁడు వానిచేత బం
ధింపఁబడెన్ దశాస్యజఫణిప్రదగావృతరాఘవాకృతిన్. 22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబున సంచరించి శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుం బోవుచుండి యీయోగక్షేమంబు వినుటం జేసి తెలియఁ బలుకన్వలసె నిటమీఁదటి కార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట మీచిత్తంబునఁ దోఁచియున్నదే కదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది మీకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి యయ్యెడుఁ బోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రితుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబున నరిగె. అప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవక్షేమవార్తాకర్ణనంబునం బొడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంతశ్రవణసంజనితం బగు ఖేదంబును దత్పరిపంథి సంహరణోద్రేకం బగు రోషంబును ముప్పిరిగొని హృదయంబులం గలయ నల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుందవదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మంత్రిపుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగమ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి తత్ప్రకారంబుఁ దెలిపిన వారునుం దదీయప్రయత్నపరాయణులైయుండిరి. 23

క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమున నభూనభోభాగంబుల్
భోరుమని మ్రోసె నాశా, వారణములు బెదరె నదరె వసుధాధరముల్. 24

ఉ. పాపయుతత్రిషష్ఠముశుభస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణదృ
గ్వ్యాపకముం గదాయనిశరాసనలగ్నము చంద్రహోరను

ద్దీపితపుష్కరాంశగణుతించి విశేషముహూర్తమంచు మే
ధాపరిపూర్ణులైనవసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్. 25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖఁడఘాణంఘణంఘణరవంబు
శుభగుణోజ్జ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్మగవిపక్షిపక్షురుగ్భాషితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర
మహితలోచనదుర్నిరీక్షాకురాంశు, మాలికోగ్రసహస్రసారమండితంబు
నైనరథమెక్కి పుండరీకాక్షుఁడపుడు, కదలె శతకోటిసూర్యప్రకాశుఁడగుచు. 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమై ఝేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలవిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ఘోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చు శతాంగమెక్కి యరిగెన్ సీరాయుధుండుల్లస
త్కైలాసాచలసన్నిభప్రభ లెసంగన్ సంగరోద్యోగియై. 27

చ. నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజము సేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁ జూడ్కులకిఁ బొనరింప మన్మథుం
డరిగె సమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుఁడై. 28

క. కృతవర్ముఁడు దేహాలం, కృతవర్ముఁడు శిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్ముఁడు భీకరరథి, కృతధర్ముఁడు నగుచు నరిగెఁ గృష్ణునిమ్రోలన్. 29

ఉ. సాత్యకిచారుదేష్ణగదసాంబముఖుల్యదువీరులేగిరా
ద్ధత్యమునందు రంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేత్యురుదీధితిచ్ఛటలు హేళివిలాసము నాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతతగళీకృతచామరరాజమానులై. 30

సీ. చటులశుండాదండసంభూతఫూత్కారపవనాహతిని మేఘపఙ్క్తి చెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలు గాయ
నైషాదఘీంకారఘోషార్భటిని ఖేచరాంగనల్పతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణవజ్రికిఁబునర్జనితపక్షాహార్యశంకవొడమ
ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణిని నాద
తాళవెలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలు నరిగె. 31

సీ. తేళ్ళభంగినిజౌకళించిచౌపుటములాకుప్మడిపదినై నుటికియుటికి
పాతరకత్తెలవలెనిల్చియడుగులో నడుగుగా నాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకోలఁదిగిఱ్ఱున రెండుదిక్కులవలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతిఁ జివ్వనఁ దూఁగిధరణిపైఁ బదములునిలుపక పఱచిపఱచి

కఠినరింఖాముహుర్ముహుర్లుఠితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరద్విధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహయులు. 32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుల్యధాటిన్, క్షమామండలంబెల్లసంక్షోభమందన్
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్ఛన్నశుంభ, త్తమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్గమించెన్. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్బిగువుకాసెల్జుట్టిపొంకంబువా
టిల్లన్వంకులుచెక్కి శూలములునీఁటెల్కత్తులుంగేళముల్
బల్లెంబుల్మొదలైనసాధనతతుల్బాహాబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెన్దిక్చక్రమల్లాడఁగన్. 34

చ. గొడుగులుఫేనముల్తురగకుంజరముల్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్మిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపజ్ఝరులుసుళ్లనుగాఁగ నెక్కుడున్
వడిశరచాపముల్గలిగివాహినివాహినిలీలసేగఁగన్. 35

గీ. క్షేమకారిదీర్చెచెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములునుబూర్ణకుంభములుబుష్పఫలములు, నెదురువడియెఁదురగహేష లెసఁగ. 36

వ. మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున భూసురసమూహంబు లుచ్చైస్స్వనంబుననాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తు తథాస్తు వచన బాహుల్య నినాదంబులును, బసిండిపళ్లెరంబులఁగర్పూరదీపికా సముదయంబు నించి నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాక్షతవితానంబుపైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణ కాంచనకాచ ఝుణఝుణత్కార నాదంబు లిరుపార్శ్వంబులనిలిచి హృద్యగద్యపద్యంబుల బాహాటంబునం బొగడు వందిమాగధసందోహంబులజయవిజయీభవ శబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండల రావణహస్తాది జంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులుసేయు గాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వనంబులును సమదవారణఘీంకారఘోషంబులును, దురంగహేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బథికనికరశరాసనపుజసింజినీ టంకారవినాదంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండమధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సందర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁ జేరి యనర్కకిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణ ప్ర

వ్యూహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబునునైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబుచేసిరా సమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వముసం, క్షీణంబగునింక ననుచుఁ జెప్పినక్రియగీ
ర్వాణులుసంతసమందఁగ, క్షోణిక్ దత్కేతనంబుగూలెం బెలుచన్. 38

వ. అప్పు డమ్మురాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టంబంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములుద్రవ్విపడఁద్రోయువారునుగోపురంబులు నేలఁగూల్చువారు
సౌధయూథము నేలచదునుచేసెడివారువనభూజములుపీకివైచువారు
కమలాకరములుభగ్నముసేయువారునుధనవస్తువులఁగొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలువహ్నికర్పించువారునుదెగిపౌరజనులబాధించువారు
నగుచుయాదవవృష్ణిభోజాంధకాది, యోధవీరులసైన్యంబులుక్కుమిగిలి
తత్పురంబాక్రమించియుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్ఛటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాఃకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్లసమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబుత్రైలోక్యభీ
షణమై మ్రోయభుజాసహస్రసముదంచచ్ఛాతహేతిచ్ఛటా
ఘృణిశోభిల్లనవర్ఘ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్ఛతాంగాధిరో
హణుఁడైసంగరకేళికిన్వెడలెనుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై. 42

గీ. వానిమొగసాలఁగాఁపున్నవాఁడుగాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకునుద్యుక్తుఁడయ్యె
భక్తసులభుండుశాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁజెలికానితోఁగొంత పెనఁగుటకును. 43

వ. అప్పుడు. 44

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబుదిర్దిరనుదిరుగ
వడిఘణిల్లునఱంకవైచినమేరుమందరశైలములు ప్రతిధ్వనులనీన
గుప్పించియుటికినఁగుంభినీభారంబుసైఁపకదిక్సామజములుమ్రొగ్గఁ
గ్రొవ్వాడికొమ్ములకొనలఁజిమ్ములబలాహకసమూహమువకావకలుగాఁగఁ
గంఠవిలుఠన్మహోజ్జ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘణంఘణస్వనస్ఫురణదనర
విజితరజతాచలస్ఫూర్తివృషభమూర్తి, నీలకంఠునిముందరనిలిచెనపుడు. 45

సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్ఛటల్ గళగళంఘళీయనంగఁ
జలితావతంసకోమలశశిస్రవత్సుధాసారంబుఝుళఝుళంఝుళీయనంగ
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనముల్భళభళభళీయనంగఁ
గరపరిభ్రమితభీకరశాతశూలనిర్మలదీప్తితళతళతళీయనంగ

శంకరుఁడునందిపైనెక్కి హుంకరించి, యతిశయార్భటిఁగవ్వననార్చి పేర్చి
ఱాకళింపులుదుమికించిచక్రగతులఁ, దరిమి పేరంబుదోలుచునరిగెననికి. 46

క. చంచత్తోకమలపింఛో, దంచితకేకేంద్రవాహనారూఢుండై
వేంచేసెభవునివెంబడిఁ,గ్రౌంచవిభేదనుఁడుప్రమథగణపరివృతుఁడై. 47

లయగ్రాహి.

తుండములుపూత్కరణచండపవనంబుఘనమండలముఁదాఁకిబహుఖండములుసేయన్
మెండుకొనిఘీంకృతులుదండిసరసీరుహభవాండఘటమధ్యముననిండికడుమ్రోయన్
గండములపైమదమఖండఫణితింగురియుచుండఁబటుదంతరుచిమండితముగావే
దండములతండములుభండనజయోద్ధతినిగొండలగతిన్నడిచెఁబాండవకులేంద్రా. 48

స్రగ్ధర. రింఖాసంఘాతజాతావతవితతధరారేణుపంక్తీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్మాణిక్యమాలాధృతగళలుతదాభీలఘంటారవంబుల్
పుంఖీభూతాస్త్రివార్వీస్ఫుటనికటధనుస్ఫూర్జితారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్విచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలంగమించెన్. 49

తోటకవృత్తము.

పాటవబాహవభవ్యతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నమయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటిచెలంగరథవ్రజమేగెన్. 50

మ. కృతనానావిధసాధనశ్రమసమిత్క్రీడాచమత్కారని
ర్జితభేతాళులవక్రవిక్రమగుణశ్రీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులుదంచద్ధైర్యజాంబూనద
క్షితిభృత్తుల్భటసంఘముల్నడిచెనక్షీణప్రతాపోన్నతిన్. 51

గీ. ఇట్లు చతురంగసేనాసమేతుఁడగుచు, నరిగెనెడనెడఁబొడగాంచునాపజయిక
శకునములనాత్మలోపలసరకుగొనక, దురభిమానంబు పేర్మినిర్జరవిరోధి. 52

వ. అప్పుడు. 53

మ. పరమేశుల్భగవంతులవ్యయులుశుంభద్బాహుశౌర్యోజ్జ్వలుల్
హరిమృత్యుంజయులిద్దఱున్రణముసేయంజూచునుత్కంఠచే
సరసీజాసనపాకశాసనసమస్తబ్రహ్మదేవర్షికి
న్నరసాధ్యాదులుమింటనిల్చిరివిమానవ్రాతసంరూఢులై. 54

వ. యాదవసైన్యంబును నిస్సామాన్యం బగునుత్సాహంబున దానవ సేనాసమూహంబు నెదుర్కొనియె నట్లయ్యు భయబలంబులును సంవర్తనసమయ సముజ్జృంభమాణాన్యోన్య సంఘర్షణపూర్వాపర మహార్ణవంబులవిధంబున నొండొంటిందాఁకి రథికులు రథికులును, వారణారోహకులు వారణారోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదాతులుఁ బదాతులును, ద్వంద్వయుద్ధంబునకుంగడంగి కోదండ దండంబులంకించిసింజి

నీటంకారనినాదంబులు రోదసీకుహరంబునిండ నాకర్ణసంధాన దృఢముష్టిలాఘవలక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండ ప్రకాండంబులు సంప్రయోగించి, రథరథ్యకేతుసూతవ్రాతంబుల మర్మఘాతంబు నొప్పించుచు, మృత్యుజిహ్వాకరాళంబు లగుకరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులఁబోలికందళత్తళాయమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝళిపించి దేహంబులుపలక్షించి తునుకలై పడనఱుకుచునవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరం ద్రిప్పివైచి ఛత్రచామర ధ్వజదండంబులు ఖండంబులు సేయుచుఁ, బ్రజ్వలజ్జ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం గ్రాలుశూలంబుల నాభీలంబులగుశతాంగమాతంగతురంగాంగంబులు భగ్నంబులు గాఁ గ్రుమ్మచుఁ, గఠోరంబులగు కుఠారంబులెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంత కంఠారవంబులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణప్రముఖాంగంబులింధనంబులకొఱకు నఱుకు దారుశకలంబులగతి వికలంబులు సేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేళ్లురుకుచు, బల్లెంబులు బుచ్చుకొని ఘొల్లునం బెల్లార్చి కాయంబుల గాయంబులన మేయంబులై కీలాలప్రవాహంబులు దొఱంగం బొడిచి పడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులు గాఁగొట్టుచు, శ్వసనాశనసంకాశంబు లగుపాశంబులు వీరావేశంబులం గండదేశంబులం దగులం బ్రయోగించి ప్రాణంబులు క్షీణంబులు గాఁబడనీడ్చుచు, మఱియుఁ బ్రాసపట్టిస ముసలముద్గర తోమర బిండివాల శక్తిక్షురికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టివేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱిచినం జంభవిద్వేషికరాంభోజకుంభద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల చందంబునంగూలి పీనుంగులైన యేనుంగులును బుడమిం బడి తన్నుకొనుచుఁ గంఠగతప్రాణంబులైన కంఖాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాంగంబులైనశతాంగంబులును గూలినకేతనంబులును, జిత్రరూపంబుల విధంబున విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తులును, రాలినభూషణమణిగణంబులును, వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును, వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైనకుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కలైన ప్రక్కలును, భిన్నంబులైన కపాలంబులును, ఛిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగిన చరణంబులును, జిరిగిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైన వర్మంబులును, గలిగి మహాబిలంబునం గోటానకోటులు దట్టంబులై యట్టలాడం జొచ్చె. గజవాజికళేబరంబులు జీమూతంబులును, సాంద్ర చంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులు శంపాలతలును, శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గర ఘాతంబు లశనిపాతంబులును, విశీర్ణ భూషణ పద్మరాగ గారుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును, విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, గాకగృధ్రప్రభృతివిహంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబునునై, యోధయూథ ధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకార

నైల్యంబైన బాణబాహుళ్యంబువలన మార్తండమండల గోచరలక్షణంబులేమి దుర్దినంబై యుత్కృష్టవర్షాగమంబు ననుకరించియుండె నప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిండ మెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గఱ్ఱునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాంశుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసి లేపనంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వులుగా నలంకరించుకొనుచు, గజకళేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘోటకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులు తాంబూలపర్ణంబులును, వసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వావలోకనంబులు చేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు, గంధర్వపిశాచంబులు సేయు గార్దభస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితురగ నరమాంసంబులు త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్యతా సౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్విధంబున వివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుసలుపు నమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబై వర్తిల్లెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
సురనికరంబులబ్రపడిచూడఁగశార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కరములఁబూనియొండొరులకంఠభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁగ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁడాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్వఱపినన్సొంపారునెమ్మోమునన్
దరహాసద్యుతివింతయైనిగుడఁబద్మానినీజానిభీ
కరబాణంబులవానినన్నిటివెసన్ఖండించెనొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీవ్రతతో
నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్. 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్జ్వాలాగ్నిసంకాశభీ
కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబస్ఫూర్తినొప్పెన్ముఖాం
బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్బుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియుననేకబాణములుమర్మములంటఁగనేసిహుంకృతుల్
నెఱపలలాటలోచనుఁడునిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్

కృఱకటి సేసె సేసిననుఁ గంజదళాక్షుఁడు వానినన్నిటిన్
నఱకి నిశాతకాండములు నాటఁగ సేసెఁ దదీయదేహమున్. 60

శా. ఆసంరంభముఁ జూచి సైఁపక హరుం డాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ సేసిన ఘనజ్వాలావృతంబై పయిన్
రా సత్యారమణుండు వారుణమహాస్త్రంబుం బ్రయోగించి సాం
ద్రాసారంబగు వారిపూరమున మాయం జేసె నత్యద్భుతిన్. 61

ఉ. శర్వుఁడ ఖర్వగర్వమున శౌరిపయిన్ మరుదంబకంబు గం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానము లద్భుతమంద సేసినన్
సర్వమయుండు చక్రి యది సంహరణం బొనరించె నుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబున విపక్షబలంబులు దల్లడిల్లఁగన్. 62

శా. ఆటోపంబున శంకరుం డపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి మౌ
ర్వీటంకారమెసంగ నంబుధియు ఘూర్ణిల్లంగ సేయన్ని రా
ఘాటంబై చనుదేరఁగన్గొని తదుగ్రస్ఫూర్తి వారించె దో
పాటధ్వంసితదంబకంబున నమర్త్యశ్రేణి కీర్తింపఁగన్. 63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైన పాశుపతదివ్యాస్త్రంబు భూతేశుఁడౌ
ద్ధత్యం బొప్పఁగ సేసె నప్పుడు మహోద్యద్విక్రమస్ఫూర్తినౌ
న్నత్యంబై యసమానమై వెలుఁగు శ్రీనారాయణాస్త్రంబు సం
స్తుత్యప్రాభవశాలి కృష్ణుఁడు సమంత్రోక్తిం బ్రయోగించినన్. 64

మహాస్రగ్ధర. రాలెన్నక్షత్రపఙ్క్తుల్ రహిచెడియె నహోరాత్రరాణ్మండలంబుల్
వ్రీలెన్ దిక్కుడ్యసంధుల్ విఱిగిపడియె నుర్వీధ్రశృంగంబు లోలిం
దూలెన్ మేఘౌఘ మత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్ వృక్షాళి మ్రొగ్గెన్ వలయధరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్. 65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండము లొండొంటిఁ దాఁకి గగనంబునను
ద్దండగతిం బోరి పోరి ప్ర, చండత హరిశరము హరునిశరముం దోలెన్. 66

తే. తనదు దివ్యశరంబులు దైత్యదమను, చే నిరర్థకమగుటయు మానసమున
నూహదక్కి రణోత్సాహ ముజ్జగించి, యుండెఁ గళ్యాణశైలకోదండుఁ డపుడు. 67

మ. జలజాతాక్షుఁ డవక్రవిక్రమమున న్సమ్మోహనాస్త్రంబు భూ
తలసంక్షోభముగాఁగ సేయుటయు నిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్ వృషభేంద్రుమూఁపురముపై వ్రాలెన్ హరుం డొయ్యనన్
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కాలాంబువాహాకృతిన్. 68

వ. రుక్మిణీకుమారుండును గుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబుల విధంబునం గడంగి కోదండ
పాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగా భండనంబు సేయుచు. 69

మ. శరజన్ముండు ప్రదీప్తరోషముఖుఁడై శాతాశుగశ్రేణి నా
హరిజు నొవ్వఁగ నేసి యార్చిన మహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్వేషి శిలీముఖప్రకరసంపాతంబునన్ ముంచి జ
ర్జరితాంగుండగునట్లు చేసె సురలాశ్చర్యంబునం బొందఁగన్. 70

తే. నారిఁ దెగ నేసి యతని మయూరవాహ, నంబు నెమ్మ్రన నిశిత బాణములు చొనిపి
చేతులాడక యుండఁగఁ జిక్కుపఱుప, నిలువలేక విశాఖుండు తొలఁగిచనియె. 71

ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడైన కామపా
లుండుహాలంబుచే రణములో మడియించెను గూపకర్ణకుం
భాండుల భీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
ఖండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72

గీ. సాంబుఁడత్యుద్రరౌద్రావలంబుఁడగుచు, బాణనందనునధిక దోర్బలుని బలుని
గదిసి వివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁ బోరిపోరి. 73

గీ. గుఱ్ఱములఁ జంపి కేతువుఁ గూల నేసి, రథము చెక్కులు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిగఁ జేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనమునొందె. 74

శా. శైనేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబులాస్యంబులన్
బూనం గార్ముకశింజినీభవరవంబుల్ దిక్కులన్నిండఁగన్
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూరార్ద్రింబులైనట్టి నె
మ్మేనుల్ పుష్పితకింశుకంబులగతిన్ మీఱంగఁ బోరాడుచున్. 75

వ. ఉండి రట్ల వ్వాసుదేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశు పరవశుం జేసి లబ్ధవిజ
యుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిరర్గళ నిష్ఠుర నినాదనిర్భిన్ననిఖిల
నిర్జరాహితసైన్యం బగుపాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధివరూధిని పయిం గవిసి
కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరిశిరోధినిచయంబులు నఱకి ధరాధీనంబు
సేయుచుఁ గరాళంబులగు కరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులు కీలాలంబులు పే
రాళంబులై తొరఁగఁ దునుముచు దృఢవంతంబులైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతం
బులు విఱుగం బొడిచి దంతావళంబుల నంతంతన కృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచు నస
దృశంబులగు ముసలంబులు కరబిసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పి యసురవిసరంబులు పస
చెడి వసుమతిం గలయ నసువులం బాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలం బొదలం ద్రిప్పుచు
వలదని మదంబులం గదిసి యెదురుకొని పాదువుపదాతులం గదల మెదల నియ్యక వదనం
బులు చదిసి రదనంబులు డుల్లి గుదులుగొనుచుం జావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయం
బైన వీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతిం బేర్చి రక్తప్రవాహంబులును మాంసరా
సులును బ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలును నై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడ నస
లుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁ బూరించుచుండె
నపుడు. 76

సీ. సారథుల్వడిననశ్వములీడ్చుకొనిపోవనందందపడిపోవునరదములును
దైన్యఘీంకారనాదములుసేయుచుఁబటాపంచలైపాఱెడుభద్రకరులు
నేతులఁబడియెదురెక్కఁజాలకవాహకులతోనపఱచెడిఘోటకములు
నని మొననిల్వధైర్యములుచాలకతలల్వీడంగఁబఱువెత్తువీరభటులు
నగుచుఁగాళియదమనబాహాప్రచండ, కార్ముకజ్యాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలాయనమునొందెదనుజబలము. 77

వ. అప్పుడు.

ఉ. విచ్చినయాత్మసేనఁగనివీరుఁడుబాణుఁడుతెంపుచూపఱుల్
మెచ్చఁగఁజేయివీచిమరలించినఁదద్బలమెల్లరోషముల్
హెచ్చఁగనొక్కటన్మరలెనేపునసైన్యయుగంబుపోరికిం
జొచ్చినసంకులాహవముచూడభయంకరమయ్యెనయ్యెడన్. 79

శా. బాణుండప్పుడురోషరక్తముఖుఁడైబ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుడాసిమామకభుజాంచద్ధాటిచేసంగర
క్షోణింబన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్ నిర్జితులైరినాయెదుటనిల్వన్నీవుశక్తుండవే. 80

చ. అనవుడుమందహాసముఖుఁడైహరినీభుజశక్తినీవెసె
ప్పనమునలజ్జలేకపలుమాఱునుమెచ్చుకొనంగనీతియే
యనిమొననిల్చినప్పుడునిరర్థకమీవెడమాటలేలనాఁ
కొనిభుజియింపఁబోవుచునుగూరలమేలడుగంగనేటికిన్. 81

మ. అనునాలోననహస్తపంచశతకోద్యచ్చాపుఁడైనిల్చిత
క్కినయేనూఱుకరంబులన్శరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొనిబెట్టేయఁగమండలీకృతమహాకోదండముక్తార్ధచం
ద్రనిశాతాంబకపఙ్క్తిఁద్రుంచెనవిరాధానాయకుండుద్ధతిన్. 82

సీ. శతములువేలులక్షలుకోటులర్బుదంబులశరౌఘంబులఁబోదివిపొదివి
వాయవ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేషుజాలంబులనేసియేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁబఱపిపఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించిశిలలునెత్రుఁగురియఁజేసిచేసి
యసురభర్తవిజృంభించియార్చుటయును, నడుమనన్నింటిఖండించిపొడవడంచి
ద్రుంచిమాయించికడువిక్రమించిమించి, తనప్రతాపంబుచూపెనద్దనుజవైరి. 83

వ. మఱియును. 84

ఉ. అత్తఱినమ్ముకుందుఁడుఁదదగ్రసహస్రశరాసనంబులున్
గత్తిమొగంపుటమ్ములనుగండ్రలుసేయుచునుండనంతలో

నె త్తెడువిండ్లునారిబిగు వెత్తెడువిండ్లుశరప్రయోగసం
పత్తిఁ జెలంగువిండ్లునటు బాణుకరంబులనొప్పెవింతయై. 85

చ. తొలుత్రటియమ్మపంచశతదోర్ధనురావళిఁద్రుంచికొంచున
వ్వాలఁజననింతలో మొదలి వైపునబాణుఁడుగ్రమ్మఱంగరం
బులఁగొనుచాపముల్ సఱకిపోవుచు రెండవయమ్మముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ముఁగూడదివినిండెహరిప్రదరంబులీగతిన్. 86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతవి
స్ఫాపాతంబులు మేనఁజొచ్చి వెడలెన్గాఁబోలునన్నట్లుత
చ్చాపోద్భూతశరౌఘముల్ తదనుసంచారంబులై వక్షమం
దాపూర్ణంబుగనాటివెల్వడుసురేంద్రారాతిదేహంబునన్. 87

చ. ధనువులుద్రుంచిసూతులతలధారుణిమీఁదనలంకరించివా
హనములసంహరించిసముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తనమొనరించి మైరుధిరధారలుగ్రమ్మఁగ నొంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియొత్తెఁగృతదానవదైన్యముపాంచజన్యమున్. 88

క. మతిభ్రమసినట్లునిశ్చే, ష్టితుఁడై బెగడొందుబాణుజీవమురక్షిం
చుతలంపునముదిరక్కసి, యతనిజననికోటరీసమాహ్వయయంతన్. 89

ఉ. అంబరహీనమైనవికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబుగదలంబులు చెక్కులజుంజుఱౌశిరో
జంబులుఁ వ్రేలనమ్మదినిశాచరి ఖేచరియైపిశాచరీ
తింబఱతెంచినిల్చెవసుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్. 90

శా. దానింజూడఁగరోయుచున్విముఖుఁడై దైత్యాంతకుండున్న నా
లోనం బాణుఁడెడఁబుగాంచిపఱచెన్ లోకుల్ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లనువీడియాత్మనగరీమార్గంబునన్భీతిదృ
క్కోణఃపున్యతఁబాదఘట్టనలభూభాగంబుగంపింపఁగన్. 91

ఉ. ఆహరిముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియు నేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమునముంచినతాంద్రికనుందొలంగికా
మాహితుఁడంపశాంభవమహాజ్వరమంఘ్రులుమస్తకంబులున్
బాహువులున్ద్రిసంఖ్యలనుభాసిలఁగానతిఘోరమూర్తియై. 92

మ. తనమీఁదంజను దేరనవ్వుచునుబద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బునుబంపన్భయదాకృతింగదిసియార్పుల్ మింటనంటంగఁదాఁ
కిననారెంటికినయ్యెనాహవమునోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులుజగత్సంక్షోభముం జేయఁగన్. 93

తే. షౌరిపౌరిభుజాబలస్ఫురణదక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలోసంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగనార్తితో వెఱచిపఱచె. 94

ఉ. ఎక్కడఁజొచ్చినంజుణుగనియ్యక వైష్ణవి వెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్లనుంగలయఁద్రిమ్మరియార్తిహరించికాచువాఁ
డొక్కఁడులేమికిన్ వగలనొందుచుఁగ్రమ్మఱఁబాఱుదెంచిస
మ్యక్కరుణావిధేయుహరినార్తశరణ్యునిఁజేరిభక్తితోన్. 95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయేకృతాఖిలజగత్క్షేమాయదివ్యాజసే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషేనిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయమహతేలేశాతిపూర్ణాత్మనే
నాళీకాసనపూజితాయభవతేనారాయణాయోన్నమః. 96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానినీ మానసారామవాటీ వసంతాయమానా సమానాంగశృంగారభావా సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహార్ధిరాణ్మండలా సేవితాఖండలా కుండలానర్ఘ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్న గండస్థలప్రస్ఫురన్మందహాసా కరాంభోజభృన్నందకాఖ్యోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా మహాసాహసక్రూర కంసాఘవత్సాదిదైతేయ సంఘాతశైలాంబుభృద్వాహనాగోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభోగాబ్ధినిర్మగ్నహృత్ప్రాపకృతాళీ దురాపాదరా పావకీర్తిప్రతాపోదయా నీదయాశోభితాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనా లబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యుల్ మహత్త్వంబునన్ బూర్ణులైయుందురే తజ్జగత్పాలనార్థంబుగా నీవుమత్స్యస్థితిం గచ్ఛ పాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫూర్తితో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ రౌహిణేయాభిధేయంబుతో బౌద్ధవేషంబుతోడంగలిక్యాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వంసనంబున్ దగంజేయుచో నీవుగావించు సత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ పదాంభోరుహధ్యాన సేవావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్ మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముంగాంచి రతూర్జితంబైన యుష్మన్మహత్త్వంబు వర్ణింపఁగా రెండువేల్ జిహ్వలన్ బొల్చుశేషాహియుంజాలఁడీ లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్ నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది త్రయంబాదిగా నామరూపంబులన్ బొల్చు నేతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీమాయచేఁ గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం బుట్టుచున్ మించుచుం గిట్టుచుం గాలు నోదేవ నీవే జగత్కర్తవున్ ధర్తవున్ హర్తవున్ నీవె సర్వస్వరూపుండవున్నీవె దైవంబవున్నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితింబొల్చు నోంకార

గమ్యం బగు బ్రహ్మ మూర్తి న్నినుం నామనోవీథి భావింతు సేవింతు నోస్వామి నన్నుం
గృపంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో
నిత్యకళ్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమావల్లభా పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్. 97

శా. నీ తేజంబుమహోగ్రమైతఱుమఁ గానిల్వంగ శక్యంబు గా
దేతద్విశ్వమునందురక్షకులు నాకెవ్వారునున్లేరనీ
వేతప్పన్శరణంబుచొచ్చితిదయావిస్తారభావంబున
న్నాతప్పుల్ క్షమియించికావఁగదవే నాతండ్రి నారాయణా. 98

క. అనిసంహృష్టుఁడుమత్సా, ధనమనితరవార్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం
బునమముఁజేరితికావున, నినుఁజెందదుతద్భయంబునిక్కంబింకన్. 99

క. మీయుభయజ్వరవాద, మపాయంబుననన్నుఁ గావుమనినీవునుతుల్
సేయుటయుఁజదువువారల, కేయెడమీబాధపొరయదించుకయైనన్. 100

వ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని
యడుగుటయును. 101

శా. సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్నూత్నరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్దుష్టారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భుజా
వష్టంభోజ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్రూపవిశ్వంభరా. 102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్మాంచితవదనహరిణలాంచనబింబా
సక్ష్మాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మస్థూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా. 103

కవిరాజవిరాజితము.

మలయజహారసుధాకరహీరసమానసుసారయశోవృతది
గ్వలయకృతార్థిహితార్థధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్గళశార్ఙ్గధనుర్గుణనిర్గతమార్గణవర్గమహా
విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్మహితా. 104

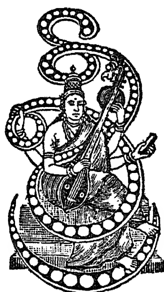
గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రి తనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

కల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యనుతపదపద్మశర
ద్రాకేందుచంద్రికావిభ
వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా. 1

గీ. అవధరింపుముశౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెసూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె. 2

గీ. అట్లుకరుణించిపలికినయచ్యుతునకు, వందనముఁజేసిచనియెశైవజ్వరంబు
బాణుఁడపుడట్లుభీతితోఁబఱచితనదు, మందిరముఁజొచ్చిచింతాబ్ధిమగ్నుఁడగుచు. 3

వ. ఇట్లనితలంచు. 4

మ. అతిరౌద్రారుణనేత్రకోణములతోనాళీకపాదద్వయో
న్నతితోఁజంచలకుండలప్రభలతోనారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతోజయార్భటముతోఁగృష్ణుండునాముందటన్
శతకోట్యాకృతులంగనంబడియెడున్సర్వంబునుందానయై. 6

చ. గెలిచితినిర్జరేంద్రునుడికించితివహ్నిఁగృతాంతుఁగొట్టితిన్
జలముననైఋతిన్విగతశౌర్యునిజేసితివార్ధినాథునిం
గలఁచితిఁదోలితిన్బవనుగర్వమడంచితిఁగిన్నరేంద్రునిన్
జెలఁగిమహేశ్వరున్స్వవశుఁజేసితినప్రతిమానకీర్తినై. 6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతంబెఱుఁగనెన్నఁడుఁగృష్ణధనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరధాటికిడెందముదల్లడిల్లెడుం
బంతములెల్లహాస్యములపాలుగమద్భుజవిక్రమక్రమం
బింతకువచ్చెదైవకృతమెవ్వరికైనహరింపవచ్చునే. 7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుటతప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబువలన
నెట్లైనలెస్సయని ధైర్యంబుఁదెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై. 8.

ఉ. హారకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుఁడైసహస్రబా
హారుచిరాయుధప్రకరుఁడైబిరుదధ్వజఘంటికాస్వనో
దారరథస్థుఁడైతురగదంతిరథాదికచాతురంగసే
నారభటీకఠోరతరుఁడైపటహధ్వనులుల్లసిల్లఁగన్. 9

గీ. శోణనగరంబు వెలువడిసురవిరోధి, ధరణికంపింప నే తెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబువిక్రమంబతిశయిల్ల, మాఱుకొనినరణంబతిఘోరమయ్యె. 10

సీ. శరపరంపరలచేసైన్యంబుమ్రగ్గంగరథములుపఱపించురథికవరులు
రథికులపైఁగుంజరములదీకొల్పిగర్వమునఁదాఁకెడుగజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁగంఖాణములఁదోలికత్తులనఱకురాహుత్తగములు
గాహుత్తులనుబరాక్రమలీలశోభిల్లఁజేరియీఁటెలఁగ్రుమ్మువీరభటులు
నగుచుఁబోరాడెరోషంబులతిశయిల్ల, నుభయచతురంగబలములునుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభవకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలముననాకసమువగుల. 11

వ. అప్పుడు. 12

మ. హరిపైబాణుఁడహంకృతింగదిసిబాహాపఙ్క్తినొక్కుమ్మడిన్
శరముల్తోమరముల్గదల్ముసలముల్చక్రంబులున్శూలముల్
పరిఘంబుల్కరవాలముల్పరశువుల్ప్రాసాదనానాయుధో
త్కరముల్శైలముగప్పమంచుపగిదింగప్పట్టఁగానేసినన్. 13

చ. భుజబలశాలిమాధవుఁడుపూనిధనుర్గుణటంకృతిన్హరి
ద్గజములకర్ణముల్పగులఁగానిశితార్ధశశాంకసాయక
వ్రజములుపింజపింజఁగరువంబరఁగించితమంబడంచునీ
రజహితులీలసాధనపరంపరలందునుమాడితీవ్రతన్. 14

మ. విజయోత్సాహముమోమునంబొదలఁగావిశ్వంభరుండార్చియ
క్కజమైతేజముదిక్కులన్వెలుఁగనాగర్వాంధదైత్యాబ్ధిఘో
రజవస్పర్శనమున్సారామరపరబ్రహ్మాదికళ్యాణకృ
న్నిజసందర్శనమున్సుదర్శరమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15

వ. ప్రయోగించిన. 16

మ. చటులంబైచలితక్ష్మావలయమైచంద్రార్కకోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమైచరాచరసమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమైచండతరాంశువైచకితరక్షశ్చక్రమైచక్రమా
గ్ఘటితోవచ్చివియచ్చరుల్జయజయారావంబుతోమ్రొక్కఁగన్. 17

వ. సముద్దండవేదండప్రకాండ శుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణకేయూర
ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబును, త్రైలోక్యభయం

క్షురకారణ సౌభాగ్యరేఖావళీ కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారరంగన్మృదంగవాద్యఘాతకారిణ్యంగుళ్యాభిరామం బును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళచర్చితతుహినజలమిళత్పటీరకర్దమసురభి ఘుమ ఘుమాయమానంబునునైన బాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయావశిష్టం బుగా ఖండించి వైచిన జంఝూసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడి యున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ శుంభద్దంభోళి ధా రాహతపక్షంబైయున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములొఱపై
హరిపైఁగురిసెన్మొరసెన్, వరుసన్ రంభాదినాట్యవాద్యరవంబుల్. 19

గీ. అవ్విరోచనపౌత్రునియందుఁ జాల, కరుణగల్గుటఁ జేసి గంగాధరుండు
పురుషసూక్తంబు చదువుచు హరిని జేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తి నిట్లని నుతించె. 20

చ. అనఘుఁడవప్రమేయుఁడవనంతుఁడవాద్యుఁడవక్షరుండ
వత్యనుపమచిన్మయుండవు చరాచరజాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపఙ్క్తులు భవజ్జఠంబున నీదుమాయచే
జననము వర్ధనంబు నవసానము నొందుచునుండు నీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మ నీ నాభియందు నాకాశంబు మునివంద్య నీ పాదములను ధరణి
సర్వేశ నీ మానసమునఁ జంద్రుండును జలజాక్ష నీ నేత్రములను నినుండు
గాంభీర్యనిధి నీ ముఖంబున నింద్రుండు మురహర నీ కర్ణములను దిశలు
సురగేంద్రశయన నీ యూర్పుల ననిలంబు ఘనమూర్తి నీ మస్తకమున దివము
ప్రబలమగుచుండు నుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితి వెలుంగు
నిన్ను భావించి సేవించి సన్నుతించి, కాంతు రనఘులు మోక్షంబుఁ గమలనాభ. 22

క. అని మఱియు బహువిధంబుల, వినుతించు శశాంకధరుని వినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడై పలికె గరుడవాహనుఁ డెలమిన్. 23

ఉ. నీదయ వీనిపైఁ గలిమి నిక్కవమింతియె కాదు వీఁడు ప్ర
హ్లాదునకుం బ్రపౌత్రుఁడు తదన్వయజాతుల నే వధింపఁగా
లేదటు గాన జీవమెడలింపక కాచితి బాహువిక్రమో
న్మాదమడంపఁగా వలసి మట్టుననుంచితిఁ జంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడై భవదీయసన్నిధానంబున మో
దముతోడ నుండఁగలఁడీ, యమరాహితుఁ డింక నో పురాసురమథనా. 25

గీ. అనుచు నానతియిచ్చె నయ్యవసరమున, బాహువులతోన యజ్ఞానబంధములను
వీడుకొని మాధవుని జేరి వినయఫణితిఁ, జాగి మ్రొక్కుచు బాణుండు సంభ్రమమున. 26

శా. మాయామానుషమూర్తివైతనరుబ్రహ్మంబున్నివాఙ్మానసా
ధ్యేయుంనిన్నెఱుంగలేకనవనీతిస్తేయుకొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తముగాఁగఁజేసితివినాపాపంబులోపంబుగా
నాయజ్ఞానమువాసెనీకరుణఁగృష్ణాగోపికావల్లభా. 27

వ. అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారులంగైచేసి తోడ్కొనిరమ్మని పరిచారకులంబంచిన వారును దదీయశుద్ధాంత కాంతాజనంబులకుందెల్పిన నవ్వధూవరుల నుచితోపచారంబులం బ్రీతులంజేసి యలంకరించిరప్పుడు. 23

సీ. కంకణఝుణఝుణత్కారానుగుణముగాహస్తపద్మములునాట్యములుసలుప
హస్తపద్మములనాట్యములతోనుద్దియైగుత్తంపుగుబ్బలుకులికియాడ
గుత్తంపుగుబ్బలకులుకుతోనైక్యమైకంఠహారంబులుగంతులిడఁగఁ
గంఠహారంబులగంతులజతగూడిపిడికెడునడుముదాబెళుకుఁజూప
విమలహారినీలరుచులతోవియ్యమంద, మఱుపుహాఱునినునుసోఁగకురులయందు
లలితచాంపేయసురభితైలంబునించి, యొలమిఁదలయంటెనొక్కపూర్ణేందువదన. 29

క. నలుఁగిడియెనొక్కకోమలి, మలయజపంకంబులంబెమఱియొక్కతెని
ర్మలకనకకలశములజల, కంబోసరించెఁగుసుమశరపుత్త్రినకున్. 30

క. తడియొత్తెనొకతెవలిపెపు, మడుఁగులుగట్టంగనిచ్చెమఱియొక్కతెయిం
పడరంగనగరుధూపం, బిడెనొక్కతెపరిమళంబులెంతయునెసఁగన్. 31

గీ. అర్ధచంద్రోపమంబైనయాతనినుదుట, దిద్దెనొక్కతెకస్తూరితిలకమదియుఁ
దనరెఁగందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రిసంకాశమగుచు. 32

ఉ. ఒక్కలతాంగిమౌక్తికసముజ్జ్వలభారములందువజ్రపుం
జెక్కులతాళిబిళ్లవిలసిల్లఁగఁగూర్చియలంకరింపఁబెం
పెక్కితదీయవక్షముననెంతయుఁజూడఁగనొప్పెనయ్యెడన్
జుక్కలగుంపులోమిగులశోభిలుపూర్ణశశాంకుకైవడిన్. 33

చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యకై
రవహితులీలనాఘనుఁడురాజిలెనీలరుచిందళత్తళల్
గవయఁబ్రజానురాగకరకంకణముల్ప్రవహింపఁజూచిగా
రవగుణసంప్రపూర్ణజలరాశికదాయనితజ్జ్ఞులెంచఁగన్. 34

గీ. నిలువుటద్దంబుముందరనిలిపెనొకతె, యందుఁబ్రతిబింబితంబైనయాతనిరూపు
జూచిభ్రమనొందియొక్కతెసురటివీవఁ, జెలులుఘొల్లుననగిరదిసిగ్గువడఁగ. 35

సీ. సరసవృత్తస్తనిగురులీలవరమహోత్పలమాలగచియింపఁబ్రౌఢవమ్మ
వరమహోత్పలవైరివదననీవంబరాలంకృతిసేయవలంతివమ్మ

ఘాంబరోపమమధ్యయందంబుగా ఘనసారంబలందంగ జాణవమ్మ
ఘనసారకచనీవుకంకణాభరణంబులందగింపవినోదురాలవమ్మ
యనుచుఁబూర్ణేందువదనలవ్యంగ్యవచన, రచనఁజిఱునవ్వుమోములరహివహింప.
వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁజేసి, రపుడుయదువంశజలధితారాధిపతిని. 36

క. కొందఱు చెలికత్తెలు పా, సుందరిఁగైచేసిరపుడు సురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదులచేఁ, గందర్పునిరాజ్యలక్ష్మిగతిఁజెలువొందన్. 37

సీ. గిలుకుటందియలఁజెక్కినవజ్రములకుఁ బాదసరోజనఖకాంతితళుకులిడఁగఁ
బ్రతిలేనిముక్కఱపైఁగెంపులకుముద్దుమోవిచెంగావిమేల్మిసుఁగుదిద్ద
నిగిడిచేర్చుక్కలోనీలంబులకుఁగుంతలచ్ఛాయశృంగారలక్ష్మినొసఁగఁ
దాటంకమౌక్తికతతికిమందస్మితరసములావణ్యవిభ్రమమునించఁ
గటకకేయూరరశనాదికనకమునకు, నమరుమైజిగివన్నియలతిశయింపఁ
దొడవులకునెల్లఁదనమేనుదొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండెనారాజవదన. 38

మ. కమలాక్షుల్తగనవ్వధూవరులశృంగారించిరత్నప్రభా
విమలంబైనరథంబుమీఁదనిడిరీవిన్వల్లకీవేణుశం
ఖమృదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులు హెచ్చన్ రాజమార్గంబునన్. 39

మ. చను దేగంగఁబురంధ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చిహ
స్తనటత్కంకణనిక్వణంబెసఁగలాజల్చల్లిరాత్మావలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములైకన్పట్టికాంతిస్ఫుర
ద్ఘననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలలీలందగన్. 40

చ. కలికియొకర్తువారలనుగన్గొనఁబోవుచుఁగంఠమాలికల్
గళమునవైచుకోకతమకంబునగుబ్బలమీఁదఁజేర్చినన్
గులికెడుచూచుకంబులఁదగుల్కొనిచూడఁగనొప్పెనెంతయుం
బొలుపగుతంత్రులంబొలుచుపుత్తడికాయలవీణకైవడిన్. 41

చ. అలికులవేణియొక్కతెసహస్రదళంబువినోదలీలఁగో
మలకరపంకజాతమునమాటికిఁద్రిప్పుచు నేగుదెంచియిం
పలరఁగనవ్వధూవరులనయ్యెడఁగన్గొనుచుండెవేయుఁగ
న్నులవలెవీరియందముఁగనుంగొనఁగానని తెల్పుకైవడిన్ 42

సీ. ఈభానుతేజునకీకోకకుచకును జెలిమిసంఘటనంబుచేసినాఁడు
ఈచంద్రవదనునకీచకోరాక్షికి వెలయనేస్తంబుగావించినాఁడు
ఈమేఘవర్ణునకీకేకిగమనకుఁగోరిసాంగత్యంబుఁగూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తునకీభృంగవేణికిఁబ్రియవిలాసంబుఁగల్పించినాఁడు

ఎంత నేర్పరి శారదాకాంతుఁడహహా, యిట్టియనుకూలదాంపత్య మెఱిఁగి చేసె
ననుచుఁ బురభామినులు ప్రమోదాత్మలగుచుఁ, గూడితమలోన ముచ్చటలాడి రపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూఁతునల్లునిం జూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండై బాణుండు వారలకనేకరత్నాభరణ వస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనంబొసంగి, వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రణాములైయున్న వారలం గనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపుముదంబునఁ జి, క్కనికరములఁ గౌఁగిలించి కాంతాయుతుఁడౌ
మనుమని సుఖాన్వితుఁడవై, మనుమని దీవించె సబహుమానము గాఁగన్. 45

మత్తకోకిల. గారవంబున మ్రొక్కఁ గ్రక్కున కౌఁగిలించెడివారలున్
జేరి మ్రొక్కి కృతాదరోక్తులచేఁ జెలంగెడువారలున్
గోరికన్నులచల్లఁగాఁ గనుఁగొంచునుండెడివారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్హితకోటియుం బ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత. 47

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజను వీడ్కొని శంఖనాదని
స్స్వాణధణంధణల్వెలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణతన్వెను వెంట రాఁగ గీ
ర్వాణవిలాసినీమృదుకరస్రుతసూనరసప్లుతాంగుఁడై. 48

శా. కాంతం దోడ్కొని బ్రహ్మసూసహితులై కందర్పముఖ్యుల్ మహా
సంతోషంబున నేగు దేర యదువంశస్వామి కల్లోలినీ
కాంతాచలపట్టణావళుల నేకంబుల్గనుంగొంచుఁ ద
త్ప్రాంతక్షోణిపతుల్ సువస్తునికరంబర్పించి సేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని. 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁ గోమరారి యుండుట సురశైలరాజభూసురులఁ బోలి
మకరాంకసంవర్తి మహిమఁ జెన్నొందుట గగనకిన్నరవరాంగజులఁ బోలి
ఘనరసాలంకృతు ల్గనుపట్టియుండుట హరజటాసిద్ధకావ్యములఁ బోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యం బౌట బలిదానవనాకములను బోలి
రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాళమై పొలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁ గనియె గోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను, ననురాగము వలన వికసితాననుఁడై యిం
పెనయఁగ నిష్టాలాపము, లొనరించుచు నరిగె యాదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుండు యదువల్లభుఁ డేగుచుఁ గాంచె ముందటన్
ద్వారకఁ జంచలాంచితలతాకలితాసితమేఘమాలికా

ఙ్గారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్మ్యకదంబధారకన్. 53

ఉ. అంతకుమున్న కృష్ణువిజయంబభియాతిపరాజయంబుసా
కాంతయుబుశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితివచ్చుటయాదియైనవృ
త్తాంతముచారసూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడుపౌరకోటికు
ద్ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధినోలలాడుచున్. 54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీథులఁజిలుకరించి
గవాకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడలీలతోరంగవల్లికలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగళ్లఁబొందుపఱిచి
కదళికాస్తంభముల్లనచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁబెంపొందనునిచి
ద్వారములయందుఁదోరణావళులుఁగట్టి,పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱపఁజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పురంబు. 56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులోక్తులన్
భాసురనృత్తగీతరసబంధురరావములంబురీవనీ
వాసశుకానులాపములవారణబృంహితవాజిహేషలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వువహించెఁబురంబునవ్యమై. 57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుదెంచిరమేశుఁగాంచి, మ్రొక్కి-యనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి. 58

క. పురలక్ష్మిసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికినెదురుకోలువహించెన్. 59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూథపరిశోభితహీరదరస్మితంబులు
దీపనసేయుచున్వలదుదీర్ణపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మికాంతునిబ్రియాంగనమోహితుఁజేయుకైవడిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగ ద్రంగవల్లీప్రయుక్తముక్తాఫల తారకాలంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత కౌముదీరమ్యంబును, సకలజననయన కువలయవికాస హేతుకంబును నైన రాజమార్గంబున యదుకులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్న సమయంబున. 61

ఉ. బంగరుపల్లెరంబులనుబద్మముఖుల్ఘనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తవల్లులన్

సంగతినుంచి త్రిప్పుచును సారెకు మంగళకౌశికజ్జయం
పుంగళమంచుఁ బాడిరి సమంచితపంచమనాదవైఖరిన్. 62

గీ. నందకాయుధునకు శ్శోభనంబటంచు, నగరకాంతలు నీరాజనంబు లిడుట
కలపతాకహస్తంబుల నభినయించెఁ, బురరమాదేవి భరతవిస్ఫురణఁ దెలసి. 63

క. నిరుపమవిమానపఙ్క్తులు, గురుతరమణిహర్మ్యములును గూడి వెలుంగన్
సురకాంతలుఁ బురకాంతలు, సరిచల్లెడు విరులవానజడి మైకురిసెన్. 64

వ. అప్పుడు. 65

సీ. తాళకేతనసముద్యత్కాంచనస్యందనారూఢుఁడైనవాఁ డతనిఁ జూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నత హేమమయశతాంగారోహణుండైన యతనిఁ జూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుఁడై యున్న యతనిఁ జూడు
వరఋశ్యకేతు సుందరమైనకనకంపుటరదంబుపైనొప్పు నతనిఁ జూడు
మతఁడు బలరాముఁ డతఁడు మురాసురారి, యతఁడు కుసుమాయుధుం డతం డతనితనయుఁ
డనుచు నొండొరులకుఁ దెల్పుకొనుచు నుండి, రప్పురంధ్రులు గగనగృహాంతరముల. 66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశు వెనుకం జనురోహిణిలీల నింపుసొం
పారఁ బ్రసూనసాయకసుతానుగతిం జనుదెంచు నయ్యుషా
వారిజగంధి నంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగి శృం
గారరసంపుబొమ్మఁ బొడగాంచి పురంధ్రులు సమ్మదమ్మునన్. 67

వ. తమలో నిట్లనిరి. 78

ఉ. తేనియలూరు కెంపు సుదతీమణి వాతెర చంపకద్రవం
బాపెడి తేఁటిగుంపు విమలాంగిక చంబు సదా వికాసముల్
బూను సరోజముల్ చిగురుఁబోఁడికనుంగవ జోకయెప్పఁడున్
మానని చక్రవాకములు మానిని చన్నులు చూడుమా సఖీ. 69

చ. కలువలపేరు పేరుకొనఁగాఁ గుముదమ్ములు మన్మథాంబకం
బులు గణుతింపఁగా విషముల్కమలంబుల పుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁ బంకజాతములు తేరిక నుంగొనఁగా మెఱుంగుఁదీఁ
గెలు చపలంబులన్నియు సఖీమణికన్నులఁ బోల నేర్చునే. 70

క. కలదనుచును లేదనుచును, బలుమఱు వాదంబు లేలపని లేదింకన్
గలదనుటకు లేదనుటకుఁ, దలపం గా నడుము నడుము తరుణీమణికిన్. 71

మ. చెలువంబై కళలన్వెలుంగు హురుమంజీ దేశపున్ ముత్తియం
బులతోఁ గూర్చినచేరుచుక్క నొసటన్ బొల్పొందు నెమ్మోము హా
చెలి కెంతందము చూడరమ్మ రుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలము సామ్యంబై ప్రకాశించుటన్. 72

చ. పురుషులలోనపూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగసూతికిం
దరుణులలోసమానరహితంబగురూపము బాణపుత్త్రికిన్
సరసముగాసృజించియిటుసమ్మతినిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁడెంతగుణశాలితలంపఁగఁబాటలాధరా. 73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచు నదియెముచ్చటగానుండిరప్పుడు, పురుషోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రముఖతూర్యంబులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణేందిరంబగు మందిరంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంత బంధుమిత్త్రాది పరివారంబులదివ్యాంబరాభరణ తాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులం జేసి,యుచితప్రకారంబులఁ దత్తద్గృహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులనుభవింపుచుండె. నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతికిరుక్మిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీమిత్రవిందాసుదంతాభద్రాలక్షణాదులైన ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బరమానందరసప్రవాహితాంతరంగులై యవ్వధూవరుల నాలింగనంబులుచేసియనేకవిధంబుల దీవించి రతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతయైయున్న రుక్మలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతహృదయం గావించి మజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై బాణనందనాసురత సంభోగానంద నిరతుండైయుండె. 74

సీ. సారససంసారసరసరసాసారసౌరభాన్వితసరశ్చారణముల
సాలలీలాలోలఖేలదేలాలతాజాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీరపుంజమంజులవంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందుపేదిందిరామందనాదశ్రుతానందములను
గౌరఘనసారనీహారనీరపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీకకేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల. 75

శా. ప్రాంచత్కాంచననూత్నరత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁ గ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁ బ్రౌఢిన్ రుక్మనేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై. 76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ బైకొనికేలనంటుటనైరావతమునెక్కియాడినట్లు
కదియించినెమ్మోముఁ గౌఁగిటనలముటహరిచందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తివీనులసోఁకుటనప్సరోవీణానినాదంబువినినయట్లు
బింబికాధరచూషణంబు సేయుటయుఃసుధాసారపానంబుచేసినట్లు

సౌఖ్యమొదవంగనిచ్చనిచ్చలునుబాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబుగాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండెనయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77
వ. అంత. 78
గీ. మందగతులకునత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగుమేనికిమిక్కిలిమెఱుఁగునగుచుఁ, బుష్పగంధికినీళ్లాడఁబ్రొద్దులయ్యె. 79
వ. అంత. 80
శా. స్వక్షేత్రంబులనుచ్చరాసులహితస్థానంబులన్ దీప్తులై
యక్షీణుండగుచంద్రుఁజూచుచదినేశాదుల్చరింపన్సమ
గ్రక్షేమంకరలగ్నవేళశుభయుక్తుంబందురాజాంశఁబ
ద్మాక్షీరత్నముపుత్త్రుఁగాంచెహరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునిన్. 81
క. సురదుందుభినాదంబులు, సురకరనిర్ముక్తకల్పసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయకగానములునుశోభితమయ్యెన్. 82
ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులులందఱువేడుకలంజెలంగిర
త్యాదరవృత్తిబాణతనయారమణుండుసువర్ణధేనుర
త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతముగాఁజెలరేఁగియిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులనుదృప్తులఁజేసికృతార్థుఁడై. 83
క. లౌకికవైదికరీతులఁ, గైకొనిపుత్త్రోత్సవంబుగావించియతం
డేకాదశదినమునవిధి, వాకరముగనామకరణయత్నముఁజేసెన్. 84
క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడువైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడునై మెలఁగెడునని, వజ్రుండనినామమిడిరివరవిప్రోక్తిన్. 85
సీ. చూడఁగానేర్చెవిస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁగటాక్షవీథులఁబూనుకొఱకు
నడుగుచాఁపఁగనేర్చెనఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తులలంకరించుకొఱకు
చేతులాడింపనేర్చెనువదాన్యక్షాత్రవిద్యాప్రవీణతవెలయుకొఱకు
తలయెత్తనేర్చెమధ్యమజగన్మండనైకాంతపత్రచ్ఛాయనమరుకొఱకు
పలుకనేర్చెసరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకురంగరక్తులనొసఁగుకొఱకు
కదఁగినడువంగనేర్చెనుగలియుగాది, మప్రభుత్వాతధర్మంబుమలుపుకొఱకు. 86
వ. మఱియును నబ్బాలకుండు ముక్తామణినిచయ ఖచిత కలాపకాకపక్షాలంకృతవిశాలఫాల ఫలకుండును, నంజనరేఖారంజిత కర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దప్తచామీకరముకులీకృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబిత కనక కటిసూత్రకలితకింకిణీక్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీర సింజాసముజ్జ్వల చరణయుగళుండునునై ముద్దుచూపుచుఁదల్లిదండ్రులుం దాతముత్తవలుం బ్రపితామహ ప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబుసేయుచుండ ననుదినవర్ధమానుండై పెరుఁగు

ఘుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండైయుండె. 87

మ. గతగర్వంబునఁ బ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్భజింపంగద
ర్పితులైకొండఱుదూరభూవరులునిర్భీతింజరింపన్ మహో
న్నతిఁదండ్రిత్రిజయించిలోఁబఱిచియాజ్ఞాసిద్ధిఁగావించెఁదాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్ఛప్పన్నదేశంబులన్. 88

ఉ. అన్యనృపాలకుల్స్వవశులైకొనివచ్చియొసంగువస్తువుల్
కన్నెలురత్నముల్హారులుగంధగజంబులునాదిగాఁగసౌ
జన్యతఁదెచ్చితాతకనిశంబును గానుకలిచ్చియాజగ
న్మాన్యునిచేతదీవెనలుమన్ననలందుచునుండివెండియున్. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతివడసియత్యంతనియతి
రాజసూయమ్ముతురంగమేధమునాదిగాఁగనేకయాగములుచేసి
యందునాహుతులైనయలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబుగానన్నభక్ష్యాదులునవ్వారిగాఁగసమస్తజనుల
కిడుచునధ్వర్యముఖ్యులకెలమిధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులుభూరిగాఁగ
దక్షిణలొసంగిరాజులఁదగువిధముల, నంపకముచేసికీర్తులనతిశయిల్లె.

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁజెలువొందుతండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁజూచి
యష్టదిక్కులయందునాక్రాంతమైనసత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁజూచి
కులరూపగుణములఁగొనియాడఁగాఁదగుదేవులయనుగుణస్థితులఁజూచి
వర్ధిష్ణుఁడైశైశవంపుముద్దులుగుల్కుతనయునియందసందములుచూచి
దానభోగాదులైనసద్వ్యయములందుఁ, బాలుపడియున్నయర్థసంపదలుచూచి
భూప్రజలువేయునోళ్లనుబొగడుచుండు, రెంతధన్యాత్ముఁడీయుషాకాంతుఁడనుచు.

వ. ఆసమయంబున. 92

క. నారదుఁడుసకలశాస్త్రవి, శారదుఁడుశరీరవిజితశారదవేళా
నీరదుఁడుముఖనివేశిత, శారదుఁడేతెంచెదనుజసంహారుకడకున్. 93

క. వనజాతనయునుఁబొడగని, వినుతులుగావించియతనివినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్నయెడకునరిగెనతఁడున్. 94

గి. ఎదురుకొనివందనముచేసిహేమపీఠ, మునను గూర్చుండఁబెట్టినమునివరేణ్యుఁ
డాదరంబునదీవించియతనితోడ, నుచితసల్లాపములుసేయుచుండి యుండె. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడుమరువంపుమొలకయనఁగ, శ్రీలఁజెలువొందఁగలనెలబాలుఁడనఁగఁ
గుదురుచక్కనిసింగంపుఁగూనయనఁగ, మీఱుమారుకుమారుఁగుమారుఁజూచి. 96

క. రమ్మని డాయం బిలిచిన, యమ్మనమున్మౌని నిజాంకమందునిచి తదీ
యమ్మగు సాముద్రికచి, హ్నమ్ములు దెలియంగఁ జూచి యనిరుద్ధుని తోన్. 97

సీ. భుజనేత్రనాసికంబులు జానుహనువులు నైదుదీర్ఘములు గోప్యాంగకంఠ
జంఘలు మూఁడు హ్రస్వములు ఫాలము రొమ్ము కటి మూఁడు వెడఁదలు కంఠనినద
మును నాభికందంబు మూఁడు గంభీరముల్ ఫాలకటిస్కంధ బాహుకుక్షి
ముఖములారున్నతంబులు జత్రుగుల్భశ్వాగంగుళి చరణంబులైదు సూక్ష్మ
ములు దృగంతజిహ్వాధరములును నఖర, తాలుకర రేఖలాఱు రక్తములు నైన
యట్టి మానవుఁ డధిక భాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుము కుసుమ మార్గణకుమార. 98

సీ. వరలీల దక్షిణావర్తరేఖాయుత భ్రూమధ్యుఁడు సమస్తభూమి నేలు
నైదు రేఖలు ఫాలమందున్నవాఁడు దీర్ఘయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలు పాదయుగళంబునందుఁ బెంపొందు మానవుఁ డుత్తమోత్తముండు
తనరి ముప్పది రెండు దంతముల్గలిగిన యట్టినరుండు భాగ్యాధికుండు
కంబుసన్నిభమైనట్టి గళము వాఁడు, విలసితంబగు కీర్తుల వెలయువాఁడు
కఠినమగు హస్తతలములుఁ గడు మృదుత్వ, చరణములు గల్గు మనుజుఁ డైశ్వర్యయుతుఁడు.

గీ. చారుచరిత సాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టిలక్షణములు చాల నెన్నఁబడియెఁ
గానఁ బురుషునిఁ గనుఁగొన్నఁ గానవచ్చుఁ, బండితులకు ననాగత భాగ్యగతుల. 100

వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వ్రజకుమారుని శరీరంబున నిటువంటి శుభ లక్షణంబు లనేకంబులున్నయవి గావున నితండు మహాభాగ్యవంతుండును సకలదిగంత విశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును వంశవర్ధనుండును నై కలియుగాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనారూఢుండై సామంత భూపతులు తనపంపు సేయఁ గృతయుగ లక్షణంబున ధర్మంబు చతుష్పాదపూర్ణ ప్రవర్తనంబుగా వసుంధరాచక్రంబనేక సంవత్సరంబు లశ్రాత్రవంబుగాఁ బాలింపఁగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవు నాది గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుం డుత్తమపురుషుం డగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101

క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుట మాకున్ సకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకు నిదానమగుట సిద్ధము కాదే. 102

క. అని సాంత్వనవచనంబుల, ననురాగ మొనర్చుచున్న యనిరుద్ధవిభున్
సునయోక్తుల దీవించుచుఁ, జనియె న్నారదుఁడు దివికి జగతీనాథా. 103

సీ. సరససంగీతంబు సంయుతాసంయుతా హస్తాభినయము భావాభిరామ
వీక్షణభ్రూలతావిభ్రమంబు సపాద తత్కాలకల్పిత తాళమాన
మైన లాస్యంబు కాత్యాయని యొద్ద బాణాసురతనయ దానభ్యసించె

నధిగానద్వారకయందుఁదద్విద్యాభి లాషఁబ్రార్థించువిలాసినులకు
దృష్టముగావించెసౌరాష్ట్రదేశచంద్ర, వదనలానీలవేణులవలననేర్చి
రాలతాంగులుదెలుపనంతంతకఖిల, దేశములసర్వజనవచస్థితినివెలసె. 104

సీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులుశుక్లపక్షములుసేయఁ
దనదురాజత్వమింపునసార్వ కాలంబునందునుగువలయానందమొసఁగఁ
దనకరంబులుజడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులునై వెలుంగఁ
దనవర్తనంబుమిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁబెంపువడయఁ
దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగఁ
జంద్రునకుఁజంద్రుఁడనఁదగుసద్గుణముల, చేతననిరుద్ధుఁడుజగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె. 105

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహదైశ్వర్య సమృద్ధుండును సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్మానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంసారబద్ధుండునుంబోలియుండె నిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైన పరబ్రహ్మం బద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవాహ్వయుండైప్రూసలలోదారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తించుచుఁ దత్తత్కర్మానుగుణంబులై శరీరంబులకుననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులంబొరయక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధవళంబయ్యును మిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోఁచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమింజేసి దేహికర్మావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దానతెలియనేరక తానన్యుండని యహంకార మమకారంబులంబొంది బద్ధుండగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు నిద్ర మేల్కనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁడైన యప్పుడు తనధావంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపచం బస్థిరంబనితలంచి బ్రహ్మైవాహంబను వేదాంతసార వచనార్థంబు కేవల దృష్టంబుగావించి యెఱుకగలిగిన పురుషుండు తానై సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబు సేయుచు జనకునికైవడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 106

శా. నీలాభంబునువర్తులాకృతియుఁజిహ్వాభూతరాజీవపు
ష్పాలంకారముపార్శ్వచక్రముత్రిరేఖాంచన్ముఖోపాంతమై
సాలగ్రామసమాకృతింబొడమిపూజల్ గాంచియిచ్చుంగృపా
శీలుండైయనిరుద్ధమూర్తిసకలశ్రీలుంబుధశ్రేణికిన్. 107

క. ధారుణిలోపలశ్రీమ, న్నారాయణునంశఁబొడమినయగుణములఁబెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబనితలఁచునతఁడుసౌఖ్యముఁగాంచున్. 108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరిక్షిన్నృపాలున కిట్ల
నియె. 109

క. జననాథ యిట్లు నాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రము ద్వా, సినఁజదివిననినిననరునిఁ జెందుశుభంబుల్. 110

చ. అనివివరించినన్ముదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పొనరఁగశౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁదెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులైప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కథను వేమఱుమత్కృతిరాజ్యనాయకా. 111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచుసుజనజిహ్వాగ్రములన్
బాయకయాచంద్రార్కం, స్థాయియగుచుసుప్రసిద్ధిఁదనరుం గాతన్. 112

మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటశౌ
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగామంగళాద్రీశ్వరా. 113

క. క్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధుంకారసముఖవీరా, హుంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్ముఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయాపహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహిత కృత్యనిత్యాబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

